

Danko Zelić

Institut za povijest umjetnosti, Zagreb

Jakov Florijev, trogirski klesar 15. stoljeća

Izorni znanstveni rad – *Original scientific paper*

Predan 1. 9. 2008. – Prihvaćen 20. 10. 2008.

UDK: 72/73 Florijev, J.

Sažetak

U tekstu se na temelju do danas uglavnom nepoznatih arhivskih podataka raspravlja o Jakovu Florijevu, trogirskom majstoru čije se ime između 1466. i 1473. godine bilježi u pedesetak sačuvanih dokumenata, uglavnom notarskih zapisa. Premda ne omogućuju uspostavu cjelovitije kronologije njegova života i rada, ti su podaci dostatni za sagledavanje djelatnosti i uloge toga majstora na trogirskoj graditelj-

sko-klesarskoj sceni potkraj šezdesetih i početkom sedamdesetih godina 15. stoljeća. Jakov Florijev radio je za privatne naručitelje, samostanske crkve i imao znatnog udjela u intenzivnim zahvatima obnove gradskih fortifikacija i komunalne infrastrukture poduzetima između 1470. i 1472. godine, za mandata gradskoga kneza Ludovika Landa.

Ključne riječi: *arhitektura, klesarstvo, 15. st., Dalmacija, Trogir, Jakov Florijev, Ludovik Lando*

Uz Andriju Alešija i Nikolu Firentinca u Trogiru u drugoj polovici 15. stoljeća rade i drugi graditelji, klesari i kamenari. Premda su njihovo djelovanje i postojanje uhodanih lokalnih radionica nedvojbeno bili nužni preduvjeti za dolazak spomenute dvojice majstora, a slijedom toga i za nastanak najvažnijih spomenika trogirske *quattrocenta*, o tim domaćim ili udomaćenim majstorima u povijesnoumjetničkoj literaturi nije bilo odviše govora, ponajprije zbog oskudne sačuvanosti izvorne arhivske građe. Za postanak ovoga rada, kojemu je cilj rasvijetliti djelovanje jednoga od istaknutih aktera trogirske graditeljsko-klesarske scene toga doba – majstora Jakova Florijeva – odlučujući je bio pronalazak dragocjenih, uglavnom nepoznatih fragmenata trogirskih notarskih spisa u ostavštini Ivana Kukuljevića Sakcinskog u Arhivu HAZU u Zagrebu.¹

Jakov Florijev i njegovi imenjaci u historiografiji i izvorima

Ime Jakova Florijeva u hrvatsku je povijest umjetnosti, u samim njezinim počecima, uveo upravo Kukuljević. Prikupljavajući u Trogiru građu za svoj *Slovník*, Kukuljević je, naime, među inim nastojao pronaći dokumentarne potvrde o arhitektu i kiparu Jakovu Trogiraninu, umjetniku koji je navodno, prema starijim literarnim predajama, uz Ivana (Duknovića) radio u Mađarskoj za vladavine kralja Matije

Korvina. »Iacobus Tragurinus, architectus et statuarius« spominje se u djelu *Historiae de Rebus Hungaricis* Nikole Istvanffyja s početka 17. stoljeća; izvod iz toga teksta u svojoj je povijesti rodnoga grada (tiskanoj 1674.) donio Trogiranin Ivan Lucius,² a njegov je nešto mlađi splitski suvremenik Jeronim Kavanjin kipara Jakova ubrojio među glasovite pripadnike trogirske roda Statilić.³ U potrazi za Jakovom Trogiraninom Kukuljevićevoj pozornosti nije mogao izmaći Jakov Florijev, tj. »magister Iacobus quondam Florii lapicida«, vrlo često spominjan u trogirskoj arhivskoj građi između 1467. i 1473. godine. Ne sumnjajući u istinitost literarnih vijesti o Jakovu Trogiraninu, Kukuljević je pretpostavio da su on i Jakov Florijev ista osoba, ali u to nije bio posve siguran. Navodi o Jakovu Florijevu u *Slovníku* su, stoga, proturječni; tijekom vremena – djelo je, naime, tiskano nekoliko godina, svešćić po svešćić – autorov je početni entuzijazam u pogledu njegove identifikacije s Istvanffyjevom Jakovom, odnosno Kavanjinovim Jakovom Statilićem, postupno kopnio. Jakova Florijeva Kukuljević najprije spominje kao »slavnog Jakova Floriica Trogiranina«,⁴ potom samo kao »Trogiranina Jakova«,⁵ a naposljetku je (s. v. Statilić, Jakov) ustvrdio: »U trogirskih zapisnicah spominje se istinabog od god. 1467. do god. 1473. neki Jakov Trogiranin, sin Flora, graditelj, nu da li je taj Jakov ista osoba s našim Statilićem, o tom neznam ništa reći.«⁶ Jakovu Florijevu Kukuljević je namijenio i posebnu natuknicu (*Trogiranin Jakov*),⁷ no posljednji dio knjige u kojem se ona trebala nalaziti nije otisnut.

S obzirom na kontekst vijesti u kojima se spominje Jakov Trogiraniin logično je da su njihovu vjerodostojnost preispitali ponajprije istraživači lika i djela Ivana Duknovića. Nakon Cornela von Fabriczyja i Florija Banfija, koji su kategorički zaključili da se navodi o Jakovu Trogiraniinu zapravo odnose na Duknovića,⁸ problem je ponovno otvorio Cvito Fisković. Ponukan njegovim tekstovima iz 1950. godine,⁹ građu odgovarajućeg razdoblja u Državnom arhivu u Zadru pregledao je Stjepan Antoljak. U članku objavljenom 1954. identificirao je tri majstora imenom Jakov djelatna u Trogiru između 1455. i 1529. godine, zaključivši kako je samo prvi među njima – Jakov Florijev – mogao biti Duknovićev drug.¹⁰ Cvito Fisković je, međutim, već ranije bio upozorio na to da se u drugom desetljeću 16. stoljeća u Trogiru spominje još jedan (četvrti!) Jakov Staffileo, odnosno »magister Jacob lapicida de Stafileo«.¹¹ Problem se ubrzo dodatno zamrsio: zbog sličnosti imena dvaju trogirskih rodova – Statilić/Statileo i Štafilić/Stafileo – »legendarni« (tj. Kavanjinov) Jakov Statilić poistovjećen je s Jakovom Štafilićem, jednim od četvorice stvarnih, dokumentarno potvrđenih Jakova. U monografiji o Ivanu Duknoviću (1957.), Kruno Prijatelj je, naime, kombinirajući na temelju Fiskovićevih i Antoljakovih rezultata, ustvrdio kako je Fisković »indirektno priznao mogućnost da mu je [arhitektu i kiparu Jakovu iz Trogira, op aut.] prezime moglo biti Stafilić, potvrđujući postojanje jednoga Jakova Stafilea u to doba«.¹²

Jakova Florijeva i Jakova Štafilića dijeli, međutim, četrdesetak godina i uistinu nema nikakvih indicija da su ta dvojica imali išta zajedničko osim imena. S druge strane, u historiografiji su već davno zauzeti oprečni stavovi prema vijestima o Jakovu Trogiraniinu, odnosno Jakovu Statiliću. Za razliku od Kukuljevića i nekih mađarskih autora,¹³ novija hrvatska povijesnoumjetnička historiografija uglavnom im ne pridaje vjerodostojnost.¹⁴

U ovoj nam prigodi nije namjera raspravljati o problemu historiciteta Istvanffyjeva Jakova Trogiraniina, odnosno Kavanjinova Jakova Statilića, nego se usredotočiti na Jakova Florijeva. Rasprava o njemu – izuzmemo li nekoliko dotad neuočenih podataka na koje je u međuvremenu upozorio Cvito Fisković¹⁵ – nije se već dulje vrijeme pomaknula s mrtve točke. Razlog je tomu ponajprije u činjenici da se nijedan od podataka dostupnih istraživačima 20. stoljeća, preostalih u – ionako fragmentarno sačuvanim – trogirskim notarskim knjigama, ne odnosi na sam njegov rad. Listove s najvažnijim dokumentima u kojima se spominje Jakov Florijev Kukuljević je, naime, ponio sa sobom u Zagreb i pohranio u vlastitoj zbirci, koja se danas čuva u Arhivu Akademije.¹⁶

Jakov Florijev – porijeklo i status

Prvi spomen Jakova Florijeva Stjepan Antoljak pronašao je u građi splitskog notarskog arhiva. »Iacobus Florii, lapicida de Tragurio« ondje je zabilježen 1455. godine.¹⁷ U Trogiru ga prvi put nalazimo 1459. godine kao jednoga od svjedoka pri otvaranju oporuke Radoslave pok. Mišljena,

udovice majstora Petra, inače nepoznatoga trogirskoga klesara [v. Prilog – dokument 1].¹⁸ Godine 1467., kada ga ponovno susrećemo u sačuvanoj građi, otac mu više nije među živima, a Jakov se titulira kao *magister*.

U trogirskim dokumentima Jakov se bilježi kao stanovnik (*habitor Tragurii*), što znači da nije bio rođen u Trogiru, odnosno da (barem do 1473. godine) nije imao status trogirskoga građanina. Porijeklom je, po svemu sudeći, bio iz Zmine, kraja u neposrednom zaleđu trogirskoga kotara; njegovi su najbliži rođaci (stričevi) – svećenik Jakov i Biloš Dražojević – u izvorima identificirani kao *de Smino*, odnosno *de Radosich* [dok. 3, 7, 9, 10, 11].¹⁹ Jakov Florijev, dakako, nije bio plemenitog podrijetla. Tvrdnju Krune Prijatelja o patronimiku (*Florii*) kao mogućoj indiciji u tom smislu²⁰ treba stoga otkloniti; Jakovljev otac neprijeporno je nosio neko hrvatsko ime (kao što je Cvitan, Cvito ili Cvitko).

Između 1466. i 1473. godine ime majstora Jakova Florijeva nalazimo u pedesetak sačuvanih dokumenata, uglavnom notarskih zapisa. Vijesti u njima ne omogućuju, dakako, uspostavu cjelovitije kronologije njegova života i rada, ali su dostatne za sagledavanje karaktera i opsega poslovanja i mjesta toga majstora na trogirskoj graditeljsko-klesarskoj sceni potkraj šezdesetih i početkom sedamdesetih godina 15. stoljeća.

»... his periculosis temporibus ...« (1470.–1472.) – Gradski knez Ludovik Lando, Jakov Florijev i obnova javnih građevina u Trogiru

Najkoherentniju skupinu arhivskih svjedočanstava o radu Jakova Florijeva tvori pet dokumenata s narudžbama vezanima uz javne radove u Trogiru početkom sedamdesetih godina, za mandata gradskoga kneza Ludovika / Alvisea Landa.²¹ Ime tog predstavnika vrhovne vlasti, koji je dužnost obnašao između 19. travnja 1470. i 16. rujna 1472. godine, vezano je, kao što je već primijećeno u povijesnoumjetničkoj literaturi, uz postanak najvažnijih trogirskih spomenika toga doba. Za Landova je mandata po njegovoj zapovijedi obnovljena gradska loža i u njoj postavljen Firentinčev retabl Pravde s metričkim natpisom u slavu kneza.²² Grb kneževa roda – koji se u loži javlja na kandelabrima na bočnim poljima višedijelne reljefne kompozicije – s inicijalima A(lvise) L(ando) nalazimo i u trogirskom kaštelu,²³ a nose ih i dva mala kamena reljefa trogirske provenijencije: Alešijev *Sv. Jeronim u špilji* u Walker Art Gallery u Liverpoolu²⁴ i Firentinčeva *Pietà* u berlinskom Bodemuseumu.²⁵

Ludovik (Alvise) Lando po mnogočemu se ne uklapa u tipičan profil mletačkih knezova 15. stoljeća u dalmatinskim gradovima.²⁶ U svojoj zreloj životnoj dobi taj ugledni patricij i član Senata s dokazanim iskustvom vojskovođe²⁷ bio je nedvojbeno poslan u Trogir sa zadatkom da učini sve za spas grada. Trogirskim knezom Lando je, naime, imenovan u vrlo osjetljivu, gotovo dramatičnu povijesnom trenutku. Pritisak otomanskih trupa, prisutnih u zaleđu još od tridesetih godina, postaje sve opipljivijim,²⁸ a krajnji su ciljevi neprijatelja

i daljnji razvoj događaja u Dalmaciji bili posve neizvjesni.²⁹ Za sagledavanje ozbiljnosti situacije znakoviti su podaci koje u svojoj povijesti Trogira (napisanoj dvjestotinjak godina kasnije) donosi Pavao Andreis. Vijesti o Landovu razdoblju u njegovu su djelu – u odnosu na vijesti o kneževanju Landovih prethodnika i nasljednika – neuobičajeno »guste«. Dio teksta posvećen tim zbivanjima Andreis započinje viješću o higijenskim mjerama:³⁰ u svibnju 1470. naređeno je da svaki stanovnik grada mora dati popločati dio ulice pred svojom kućom.³¹ Ubrzo potom prionulo se učvršćivanju gradskih fortifikacija kako se njihovim lošim stanjem ne bi ohrabrilu napadače.³² Andreis ističe da je za gradnju zidina i »produbljivanje« luke grad Trogir dobio pomoć od dužda, ali da zbog znatnih izdataka za mornaricu ta pomoć nije bila odviše velika.³³ O ozbiljnosti situacije i visini troškova najnužnijih radova svjedoči i podatak o tome da je u rujnu 1470. iz Mletaka naređeno da se primanja gotovo svih javnih službenika do daljnjega umanje za polovicu i da se ta sredstva upotrijebe za neodložne javne potrebe.³⁴

Prvi ugovor između kneza i Jakova Florijeva vezan je uz popravak kule na sjeverozapadnom uglu (»a parte terre firme versus tramontanam«) gradskih fortifikacija, u tom trenutku zacijelo kritične točke obrane grada.³⁵

Prvi od ugovora za zahvate na toj kuli tijekom Landova mandata sklopljen je 14. lipnja 1470. između kneza i tesara Ivana Benace (*Benaça, Benaza*) i Marina Alegretova [dok. 31]. Dvojica majstora obećali su u kuli postaviti tri kata, načiniti krov i pokriti ga kupama s vapnom, izraditi i postaviti stube i sve ostale drvene dijelove opreme kule (»scallas, clausas, balchones, schancias et mantelletos«). Sljedećeg dana knez je s majstorima Dominikom Radovim iz Dubrovnika i Radoslavom Capellom iz Trogira ugovorio zidarske radove [dok. 32].³⁶ Zidno platno trebalo je nadograditi u visini od 3,5 i širini 2 stope od jednoga do drugoga ugla (vjerojatno postojećih kula), na njegovu vrhu načiniti krunište te (ondje gdje su nedostajali) postaviti vijence po uzoru na stari vijenac. Stari zid kule trebalo je sniziti tako da se visinom izjednači sa zupcima kruništa kurtine, pazići da se pritom ne ošete *solaria*, tj. međukatne konstrukcije u unutarnjosti. Dogovoreno je da se pritom kvalitetni kameni blokovi sačuvaju, a oni neupotrebljivi bace u ispunu predziđa (*barbacanum*). U unutrašnjosti kule trebalo je načiniti i postaviti dva kompletno opremljena kamina s dimnjacima i napama, zatim urediti pristup predziđu (između kule i staroga zida), isporučiti lukove, odnosno svodove, i sazidati zid po uzoru na onaj stariji, sa zupcima kruništa, te napoljetku načiniti bombarderiju (platformu za top) u kutu staroga zida. Dva tjedna kasnije Jakov Florijev obećao je knezu (koji se majstorima Dominiku i Radoslavu obvezao osigurati potreban materijal) da će isporučiti svu kamenu građu za gornji dio kule [dok. 34].

Kula o kojoj je riječ nalazila se na mjestu današnje cilindrične Kule sv. Marka. Detaljnije podatke o opisanom građevinskom zahvatu donio je Kukuljević,³⁷ a mlađi su autori ponavljali njegove navode, najčešće zaključujući da je (današnja) Kula sv. Marka izgrađena, odnosno projektirana, upravo u doba kneza Landa.³⁸ Iz dokumenata, međutim,

sasvim jasno proizlazi da je zahvat početkom 70-tih godina bio ograničen na popravak starijeg poteza zidina i adaptaciju (točnije: snižavanje) postojeće kule.³⁹ Gradnja današnje Kule sv. Marka započeta je desetak godina kasnije i dovršena u devedesetim godinama.⁴⁰

Dana 7. srpnja 1470. registrirana je prva od tri narudžbe Jakovu Florijevu, vezane uz radove na obali pred južnim gradskim zidinama [dok. 35].⁴¹ Majstor se obvezao knezu iz vlastitoga kamenoloma na otoku Čiovu isporučiti kamene blokove širine i visine 1 stope i 3 palca, duljine od 1½ do 4 stope, u ukupnoj duljini od preko 140 sežanja. Grubo oklesane blokove trebalo je dopremiti u grad do kraja mjeseca rujna i potom obraditi do kraja siječnja iduće godine. Dogovoreno je da će Jakov ograditi (vjerojatno i natkriti) prostor unutar kojega će se kamenje obrađivati, kod Kule Kvarkovića, jedne od kula na južnom potezu gradskih bedema, a po završetku posla konstrukciju postaviti i prenijeti na Žudiku.

Već u rujnu 1470., dakle prije isteka roka za dopremu kamena iz prethodnog ugovora, Jakov Florijev ugovorio je s knezom da će od čiovskega kamena načiniti šest kamenih stupova visine od preko pet stopa za bitve na južnoj obali, oblikom i veličinom jednakih postojećim bitvama [dok. 38]. Bitve su trebale biti ugrađene polovicom svoje duljine, a njihov donji dio zadebljan. Svaka bitva trebala je imati dvodijelno ležište (*capsa*) i na sebi isklesan grb. Narudžba za bitve ujedno je i posljednji dokument zapisan u knjigu prije jednogodišnjeg izbivanja notara (15. rujna 1470. – 16. rujna 1471.).⁴²

Sljedeći dokument o radovima na obali zabilježen je potkraj rujna 1471. [dok. 41]. Majstor Jakov obećao je knezu isporučiti kamene blokove (kvadre) u ukupnoj duljini između 20 i 25 sežanja za dovršetak radova na obali prema posebno specificiranim mjerama, stube poput stuba ugrađenih prošle godine, a napoljetku i stupove, odnosno bitve po prošlogodišnjoj cijeni.

Posljednji ugovor između kneza i Jakova Florijeva sklopljen je početkom lipnja iduće, 1472. godine, nekoliko mjeseci prije isteka Landova mandata [dok. 45]. Majstor se obvezao isporučiti 110 kamenih blokova ukupne duljine od 80 sežanja za popravak mosta prema Čiovu i postaviti ih na most postrance, tako da ne ometaju prolaz. Cijena, iskazana u jedinicama duljine, jednaka je kao i ona za blokove naručene za obalu.

Landov boravak u Trogiru rezultirao je, dakle, zamjetnim brojem državnih narudžbi, što je posve neuobičajeno u odnosu na uvriježenu praksu u razdoblju mletačke uprave, karakteriziranu upravo niskim intenzitetom zahvata na javnim građevinama. Ima li se na umu da za punih dvanaest mjeseci Landova mandata (rujan 1470. – rujan 1471.) nisu sačuvani nikakvi arhivski podaci, može se pretpostaviti da je broj tih zahvata jamačno bio i veći. Za Landova kneževanja izvođeni su i građevinski radovi u trogirskom kaštelu (zvanom Kamerlengo), o kojima doznajemo tek posredno, iz ugovora od 9. listopada 1471. [dok. 46], kojim se od majstora tesara Ivana Benace i njegovih drugova naručuje

da načine drveni pokrov »in arce Tragurii a parte ponentis super fabrica et laborerio quod laborat magister Dominicus lapicida« (posrijedi je, dakako, majstor Dominik Radov iz Dubrovnika). Unutar kaštela, na čeonj plohi jedne (lijeve) od grubo klesanih konzola podesta stubišta koje uz zapadnu stranu dvorišta vodi prema velikoj, tzv. poligonalnoj kuli, do danas je sačuvan grb Landa s inicijalima A L.⁴³

Usprkos svim naporima kneza i gradske zajednice, trogirске fortifikacije početkom 1472. još uvijek nisu bile dovedene u željeno stanje. Svjedočanstvo o tome sačuvano je u kneževim uputama za dvojicu trogirskih poslanika odaslanih u Veneciju u veljači 1472. da novom duždu Nikoli Tronu čestitaju na izboru.⁴⁴ Ludovik Lando zadužio je poslanike da Trona biranim riječima podsjetite kako je upravo njegov otac Luka bio prvi knez Trogira nakon uspostave mletačke vlasti⁴⁵ i zamole ga da se u tim opasnim vremenima udostoji zauzeti za njegove građane i, poglavito, za dobro stanje grada. U prikladnom trenutku dužda je trebalo upoznati s činjenicom da gradskim zidinama na istočnoj strani prijeti rušenje (koje se, kako je doslovce zapisano, može očekivati svaki dan) te da treba očistiti i produbiti bunar u blizini grada.

Radovi za crkve i privatne naručitelje

Osim opisanih, Jakov Florijev prihvaćao je najrazličitije građevinske i klesarske poslove. Krug njegovih naručitelja obuhvaćao je plemstvo, pučane i crkvene ustanove. Za Samostan reformiranih dominikanaca sv. Križa na Čiovu načinio je 1469. godine tijesak za ulje [dok. 22]. Iz akta datiranog 16. lipnjem 1470. [dok. 33] doznajemo da je bio zaposlen i kod trogirskih franjevaca; izvršitelji oporuke Jakomela Vitturija obvezali su se od iznosa od 60 libara koji je pokojnik ostavio Samostanu sv. Frane⁴⁶ isplatiti 56 libara majstoru Jakovu, i to kao plaću za radove koji se, nažalost, pobliže ne opisuju (»pro premiis laboreriorum factarum in fabricis monasterii sancti Francisci«).

Dva sačuvana ugovora odnose se na izradu i ugradnju reprezentativnih klesanih dijelova arhitektonske dekoracije za kuće trogirskih patricija. Donatu Kazotovu Casotiju Jakov Florijev se u proljeće 1469. obvezao isklesati i postaviti bogato ukrašenu biforu širine 5 i pol stopa s kapitelima ukrašenima lišćem [dok. 26]. Naručitelj je tražio da bifora bude načinjena po uzoru na biforu Petra de Cege, a u sredini je trebala imati anđela s grbom roda Casoti. U listopadu 1472. Jakov Florijev obećao je Blažu Andreisu da će u njegovoj kući načiniti dvije nape za kamin, jedan kamin i dva dimnjaka i obaviti različite manje popravke [dok. 47].

Bifora Donata Casotija nije sačuvana, no u trogirskoj su povijesnoj jezgri, upravo u Palači Andreis,⁴⁷ sačuvani *in situ* elementi arhitekture dvaju kamina – polustupovi i dvostruke konzole.⁴⁸ Budući da stilski pokazatelji tomu ne proturječe, razložno je pretpostaviti da su to upravo ostaci kamina koje se Blažu Andreisu obvezao načiniti Jakov Florijev.

Drugi poslovi Jakova Florijeva

U godinama između 1467. i 1473. nijedan se trogirski majstor u notarskim spisima ne spominje toliko često kao Jakov Florijev. Prema podacima u sačuvanoj izvornoj građi nije, međutim, lako povući granicu između njegove profesionalne djelatnosti i različitih poslovnih aranžmana, poglavito kada je riječ o brojnim poslovima s nekretninama. Jakov je unajmljivao kuće ili dijelove kuća u gradu, redovito se obvezujući da će na njima u zamjenu za plaćanje dijela najma obaviti manje ili veće građevinske zahvate. Godine 1467. od ugovorenih 35 libara za najam kuće Klementa Jakovljeva Svrđilića u gotovini je platio 4 libre, obvezavši se da će ostatak utrošiti na popravak stubišta [dok. 6]. Polovicom 1470. unajmio je na rok od deset godina još jednu ruševnu kuću s obvezom da ju popravi, a troškove je trebalo odbiti od iznosa najma [dok. 36]. U kući u kojoj je živio od suvlasnika, svoga strica Biloša Dražojevića, kupio je 1467. jedan kat [dok. 7], a preostali je dio kuće u stričevu vlasništvu ubrzo unajmio na 29 godina, obvezavši se da će, uz plaćanje najma, popraviti krov i učiniti ostale nužne zahvate [dok. 9]. U ugovoru za biforu koju je trebao izraditi za Donata Casotija [dok. 26] dogovoreno je da cijenu posla – 56 libara – treba umanjiti za 24 libre koliko je naručitelju dugovao za najam konobe. Nekretnine je Jakov katkad dobivao i kao izravnu nagradu za svoj rad; česticu u Prigradu (»in Civitate nova Tragurii«) u vrijednosti od 100 libara, kojom je potkraj 1468. godine plaćen za tijesak načinjen redovnicima čiovskog Samostana sv. Križa, zamijenio je za dva kata kuće u vlasništvu Mihovila Lipavića, u susjedstvu jedne od vlastitih kuća u središtu grada [dok. 24]. Jakov je investirao i u nekretnine izvan grada: između 1467. i 1473. kupio je nekoliko vinograda (točnije: nasada vinograda) u trogirskom Velikom polju [dok. 28, 29, 48].⁴⁹

Suvremenici: majstori, suradnici i pomoćnici, učenici

Trogirskom graditeljsko-klesarskom scenom potkraj sedmog i početkom osmog desetljeća 15. stoljeća dominiraju majstori od kojih nijedan nije bio podrijetlom iz Trogira, odnosno s područja trogirskoga distrikta.⁵⁰ Dok su Andrija Aleši i Nikola Firentinac radili i drugdje, Jakov Florijev, Dubrovčanin Dominik Radov⁵¹ i Radoslav Kapelo/Capello⁵² svojim su životima i karijerama čvrsto vezani uz Trogir. Majstori Dominik i Radoslav bili su, kao i Jakov, naturalizirani Trogirani.⁵³ Brojem narudžbi, odnosno opsegom poslova između 1467. i 1473. nijedan od tih majstora ne može se ni približno mjeriti s Jakovom Florijevim. Pogon kojem je bio na čelu zapošljavao je veći broj (jamačno desetak, pa i više) radnika. Prema dokumentima kojima raspolažemo, za njega je prije 1469. godine radio Mate Dragčić iz Poljica [dok. 25],⁵⁴ a 1471. Bartolomej Šimunov iz Poreča [dok. 43],⁵⁵ obojica klesari (*lapicide*). Između 1467. i 1470. Jakov je kao učenike uposlao Franu Radosalića iz Cetine [dok. 17] i Petra pok. Radoslava Prvinčića iz Livna [dok. 21], a kao pomoćnika Blaža, sina šibenskoga kamenara Jurice [dok. 37]. Sva su trojica u trenutku sklapanja ugovora bili punoljetni, što je

Ostatci kamina Palače Andreis u Trogiru
Andreis palace in Trogir, remains of the fireplace

indikativno za zaključak da je Jakov tražio radnu snagu za teže fizičke poslove, dakako, u svjetlu podatka da je posjedovao kamenolom na Čiovu.⁵⁶

Podaci u dokumentarnoj građi govore o bliskosti i međusobnoj upućenosti znanih i manje znanih majstora različitih struka, ponajprije graditelja i kamenara, koji su potkraj šezdesetih i početkom sedamdesetih godina radili u Trogiru. Uobičajeno je bilo da su majstori pozivali jedni druge za svjedoke kada bi davali zabilježiti različite pravne poslove, poglavito one vezane za (zajedničku) struku. U brojnim takvim prigodama, primjerice kada bi njegovi kolege zapošljavali učenike ili pomoćnike [dok. 15]⁵⁷ ili imenovali opunomoćenike u svezi s naplatom dugova za obavljene radove [dok. 23],⁵⁸ kao jedan od svjedoka bilježi se i Jakov Florijev. Zajedno s tesarom Marinom Alegretovim Jakov, primjerice, svjedoči kada Andrija Aleši opunomoćuje trogirskoga građanina Stjepana Testu za obračun i naplatu potraživanja koja je Alešiju i njegovu sudrugu, majstoru Nikoli (Firentincu), dugovala *operaria* Katedrale [dok. 44].⁵⁹ Isto tako, pri sastavljanju ugovora koji je Jakov Florijev sklopio za izradu bifore s Donatom Casotijem [dok. 26], kao jedan od svjedoka zabilježen je klesar Jeronim Ivanov (*Ieronimus Iohannis lapicida*). Običaj međusobnog svjedočenja obuhvaćao je i poslove koji nisu imali izravne veze sa zajedničkom ili sa srodnim strukama. Jakovu su, primjerice, pri kupoprodaji vinograda potkraj 1472. godine svjedočili Nikola Firentinac i drvorezbar Ivan Budislavić [dok. 48].⁶⁰

Potonji se u nekoliko navrata bilježi kao svjedok zajedno s Jakovom Florijevim [dok. 5, 27], a zapisi o Jakovu Florijevu kao svjedoku i u brojnim drugim bilježničkim aktima (kupoprodajama nekretnina i stvari, punomoćima) sastavljenima u trogirskoj kancelariji [dok. 4, 8, 12, 13, 14, 16, 50] upućuju na zaključak da im je obojici glavno »mjesto poslovanja« bio središnji trogirski trg.

Množina arhivskih podataka o bliskim međusobnim vezama između trogirskih majstora ne ostavlja mjesta sumnjama u intenzitet njihovih kontakata i na poslovnom planu. O takvoj suradnji, bar kada je posrijedi Jakov Florijev, u sačuvanoj građi nema nikakvih ugovora. O njegovim zajedničkim poslovima s Radoslavom Kapelom saznajemo tek iz dokumenata vezanih uz međusobna dugovanja ili sporove. Potkraj 1470. na Kapelovu tužbu knez je presudio da mu Jakov mora predati neke kamene blokove [dok. 40], a u travnju 1473. dvojica su majstora, prema jednoj od uobičajenih pravnih procedura toga doba, službeno imenovali mirovne suce za međusobne sporove, nastale također povodom ranijih zajedničkih poslova [dok. 49, 49a]. Ni za angažman spominjanih klesara Mate Dragčića iz Poljica i Bartolomeja Šimunova iz Poreča [dok. 25, 25a, 43] ne bismo znali da im Jakov nije dugovao plaću za obavljene posao.

Budući da je razložno vjerovati da su sporovi bili prije iznimka nego pravilo, treba pretpostaviti da je poslovnih aranžmana između majstora koji su radili u Trogiru bilo

Reljefna ploča u luneti kuće na SI uglu Bloka Statilić u Trogiru
Relief in the lunette of the house at the NE corner of the Block Statilić in Trogir

znatno više, ali da oni, kao uostalom i drugdje, nisu registrirani u notarskim knjigama. Ugovorne bi strane sastavljale interne zadužnice (*cyrographum*), koje se spominju i na nekoliko mjesta u dokumentima vezanima uz poslove Jakova Florijeva [dok. 6, 33, 43].⁶¹

Jakov Florijev, Statilići (uz problem »grba« sa kutnikom na kući u Bloku Statilić) i Štafilici

Jakov Florijev posve sigurno nije pripadao trogirskom građanskom rodu Statilić, ali s njima ga vežu stanovite koincidencije u kojima je možda moguće nazreti odgovor na pitanje kako je došlo do toga da Jeronim Kavanjin Jakova Trogirana, osobu iz starije historiografske predaje, ubroji među pripadnike roda Statileo / Statilić. Budući da o tome u starijoj literaturi nema spomena, Kavanjinov podatak zacijelo je preuzet iz lokalne trogirске predaje, ili je, pak, posrijedi zaključak pisca, i sama na različite načine vezana uz Trogir.⁶²

Genealogija Statilićevih ne seže duboko; najstariji pouzdano utvrđeni pripadnik tog roda – *Stannius Stanossevich*⁶³ – bio je suvremenik Jakova Florijeva. Sin Stana Stanoševića Mihovil zabilježen je kao svjedok 20. prosinca 1467. pri sklapanju već spomenutog ugovora kojim je majstor Jakov

primio u nauk Franu Radosalića [dok. 17], a istog dana Jakov mu je svjedočio pri kupnji kuće [dok. 16].⁶⁴

Stanoševići, tj. rod koji će se kasnije zvati Statilić, bili su, međutim, kako proizlazi iz jednog od sačuvanih dokumenta [dok. 7], i susjedi Jakova Florijeva. Kada godine 1467. Jakov od svog strica Biloša Dražojevića kupuje dvije etaže kuće u kojoj je i dotad stanovao, u kupoprodajnom se ugovoru definiraju njezine granice: na zapadnoj su strani »iura illorum de Stanossevich«. Prema drugim međama – južno: dijelom vanjsko (zajedničko) stubište, a dijelom javna ulica; sjeverno: općinska ulica – tu kuću možemo danas identificirati kao građevinu na SI uglu Bloka Statilić.⁶⁵ Na njezinu se istočnom pročelju nalazi otprije u literaturi uočen »grb« s rukom koja drži kutnik (»škvare«) na kojem su uklesana slova AVE MARIA.⁶⁶ Simbolika toga predmeta – kojega, dakako, ne nalazimo u heraldičkim repertorijima toga doba – nije prijeporna: kutnik sasvim sigurno nije znak patricijskog roda, nego simbol vezan uz zidarski zanat. Stoga je moguće pretpostaviti da je reljefna ploča nastala u vrijeme kada je kuću (koja će kasnije postati vlasništvom Statilića) posjedovao Jakov Florijev i da joj je izvorna namjena bila da posluži kao znak njegove tvrtke, odnosno svojevrsan »uzorak gotova proizvoda« kakva je tvrtka bila u stanju izraditi i isporučiti. Toj pretpostavci ne proturječe ni oblikovna obilježja prema kojima je gotički stil reljefa moguće datirati u drugu polovicu 15. stoljeća – od okvira s motivom lomljenih zubaca (»žioka na raboš«) i stiliziranih mesnatih cvjetova koji ispunjavaju kutove polja, preko jednostavnog, snažnim plasticitetom istaknutog, kvadrilobno-romboidnog okvira, do samog štita s tvrdo rezanim motivom ruke koja drži kutnik.

Već je rečeno da (premda to nije sasvim nemoguće) nema nikakvih pokazatelja da bi Jakov Florijev bio ista osoba kao i klesar Jakov Štafilic (»magister Iacob lapicida de Stafileo«) zabilježen u drugom desetljeću 16. stoljeća.⁶⁷ *Magister Iacob* zasigurno nije pripadao trogirskom patricijatu.⁶⁸ U trogirskim ispravama, međutim, od polovice 15. stoljeća naslov *ser* više ne nalazimo samo uz imena patricija, nego i građana, pa tako i Stjepana Štafilica – vjerojatno oca Jakova Štafilica i suvremenika Jakova Florijeva.⁶⁹ Službeni poziv koji je *ser Steffanus Stafilich*, slijedeći uobičajenu zakonsku proceduru, dana 24. srpnja 1473. uputio Jakovu Florijevu da otkupi četiri srebrna prstena i tri klesarske alatke – stvari koje je kod njega ostavio kao zalog za posuđeni novac [dok. 51] – ujedno je i posljednji zapis u kojem se bilježi ime trogirskog majstora.

Zaključak

U razdoblju između 1469. i 1473. godine Jakov Florijev je dominantna ličnost lokalne graditeljsko-klesarske scene i jedan od istaknutih likova javnog života, odnosno svakodnevice grada Trogira.⁷⁰ Ugledan i razmjerno imućan,⁷¹ Jakov je u tom vremenu nedvojbeno najzaposleniji i vjerojatno poslovno najuspješniji trogirski majstor.

Poslovanje Jakova Florijeva treba, dakako, sagledavati u kontekstu prilika na lokalnom tržištu. Opseg potražnje za-

cijelo nije pogodovao specijalizaciji, o čemu svjedoči raspon ugovorenih poslova: od isporuke kamena, neobrađenog ili klesarski doradenog, izrade arhitektonske plastike do zidarskih radova i popravaka. Pitanje Jakovljeva osobnog udjela u njihovoj izvedbi ostaje diskutabilnim. Nije prijeporno da je Jakov bio izučeni klesar, ali – u vremenu za koje raspoložemo dokumentarnim pokazateljima – riječ *lapidida* je (kao oznaka struke) tek dio njegova imena. *Magister Iacobus quondam Florii lapidida* zapravo je naziv tvrtke čiji je vlasnik, Jakov Florijev, bio, rečeno u današnjim terminima, građevinski poduzetnik.⁷² O kapacitetu i poslovnom ugledu tvrtke dovoljno govori činjenica da ga za radove u ime države upošljava gradski knez.⁷³

Budući da je raspolagao svom potrebnom infrastrukturom (kamenolom, radionice, suradnici i pomoćnici), Jakov Florijev je monopolizirao najveći dio trogirskoga tržišta kamenarsko-klesarskih i građevinskih usluga. Općim karakteristikama svojeg poslovanja Jakov Florijev ne razlikuje se od ostalih uspješnih obrtnika i pripadnika svoje struke u petnaestostoljetnoj Dalmaciji,⁷⁴ koji ostvarene viškove prihoda ne rein-

vestiraju u proširivanje temeljne djelatnosti, nego ih ulažu u nekretnine, zemljoposjede, vinograde ili trgovinu.⁷⁵ Dakako, takva je poslovna strategija rezultat prilagodbe promjenljivom, točnije rečeno nestabilnom stanju na tržištu, determiniranom spletom raznolikih vanjskih okolnosti (ratovi, epidemije) koje su presudno utjecale ne samo na brojnost narudžbi nego i na financiranje, odnosno dinamiku dovršavanja složenijih zadataka.⁷⁶

Dosezi tvrtke Jakova Florijeva bili su neprijeporno ograničeni na dobavu i isporuku građevinskoga kamena, najrazličitije građevinske radove i popravke te izradu konvencionalnih dijelova arhitektonske dekoracije. Za ambicioznije arhitektonsko-skulpturalne narudžbe u Trogir su stoga pozivani majstori s odgovarajućim referencijama. Na temelju ovdje iznesenih podataka uz djelovanje Jakova Florijeva, odnosno njegove radionice, u Trogiru je od postojećih spomenika moguće vezati samo sačuvane ostatke arhitekture kamina Palače Andreis i reljefnu ploču s grbom s motivom kutnika na kući u Bloku Statilić.

Prilog – dokumenti o majstoru Jakovu pok. Florija

Dokumenti iz Državnog arhiva u Zadru i Arhiva HAZU u Zagrebu ovdje se objavljuju kronološkim redom. Oni najvažniji, vezani uz majstorovo profesionalno djelovanje donose se u cijelosti, a ostali skraćeno ili u obliku regesta. Na veći dio dokumenata u notarskim i sudskim spisima Arhiva Trogira u Državnom arhivu u Zadru koje ne spominju I. Kukuljević, S. Antoljak i C. Fisković upozorila nas je Ana Plosnić Škarić. U integralnom obliku donosimo i nekoliko dokumenata koji nisu neposredno vezani uz Jakova Florijeva (br. 31, 32, 46), ali su važni za pojedine probleme o kojima se raspravlja u članku.

1.

1459., 5. IX. – Testament Radoslave – *filiolae de quondam Mislen et relicte quondam maistri Pieri taiapietra*. Iza testamenta datiranog 4. rujnom, zapisan je sljedećeg dana, 5. rujna 1459., kao jedan od svjedoka *Iacobus Florii lapidida*.

(Arhiv HAZU, II C 70, fasc. »1459«)

2.

1467., 1. II. – Majstori Radoslav (!) pok. Florija i Nikola pok. Antuna Livunića zabilježeni su kao svjedoci

(...) *magistris Radoslavo quondam Florii et Nicolao filio quondam Antonii Livunich de Tragurio lapididis testibus (...)*

(DAZd, AT, LXVIII/7, f. 18r)

3.

1467., 24. II. – Jakov pok. Florija kupuje vinograd u ime svog strica Jakova iz Zmine

(...) *Iura Crivanossa de ortis Tragurii dedit vendidit et c. Iacobo quondam Florii lapidida de Tragurio presenti et nomine presbiteri Iacobi de Smino (...) unam vineam (...) vretenorum circa tresdecim positam in Campo magno Tragurii ad Gostinum (...) et hoc pro precio et nomine precii libras centumvingintiquinque parvorum (...)*

(in margine:) *Presbiteri Iacobi de Smino a Iurai Crivanossa vinee emptio*

(DAZd, AT, LXVIII/7, ff. 20v–21r)

4.

1467., 15. III. – Jakov pok. Florija svjedoči pri kupoprodaji kuće

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 22v)

5.

1467., 18. IV. – Majstor Ivan rezbar (Budislavić) i majstor Jakov pok. Florija svjedoče

(...) *magistro Iohanne incisore ac magistro Iacobo quondam Florii lapidida habitatoribus Tragurii testibus (...)*

(DAZd, AT, LXVIII/7, f. 23r)

6.

1467., 19. IV. – Opuномоćenik Klementa Svrđilića potvrđuje da je od Jakova Florijeva za najam kuće primio 4 od ukupno ugovorenih 35 libara, ostatak će se utrošiti na popravak stubišta

(...) *Sladoe de Mravince comitatus Sibenici tamquam procurator et procuratorio nomine Clementis quondam Nicolai Sferdilich, per se et heredes suos dicto nomine, contentus et confessus fuit habuisse a Iacobo quondam Florii de Tragurio lapicida libras quatuor parvorum. Et hoc pro parte unius cirographi librarum trigintaquinque parvorum pro affectu domus. Et quod residuum ponatur in opere reparationis unius schalle domus dicti Clementis. Et si opus fiendum, quando erit perfectum, plus meritabit aut minus, reficiet altera alteri parti usque ad Sanctum Mihaelem proxime futurum. Et si quis alius molestaret prout in cirographo continetur usque ad ipsam summam libras vigintiquinque parvorum pena et obligatione et cetera (...).*

(in margine:) *Iacobi quondam Florii lapicide a Clemente filio quondam Nicolai Sferdilich quietatio*

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 27r)

7.

1467., 9. VI. – Biloš Dražojević iz Radošića prodaje svom nećaku Jakovu pok. Florija dio (zajedničke) kuće

(...) *Bilosius Drasoevich de Radosich (...) vendidit et cetera Iacobo quondam Florii lapicide eius nepoti (...) partem eum venditorem tangentem unius pavimenti inferioris domus super quo est camera suprascripti emptoris penes dictam cameram a levante, penes scallam vicinalem partim et partim viam comunis ab austro, penes iura illorum de Stanossevich a ponente et penes viam comunis a borea ac alia veriora aut plura (...). Et hoc pro pretio et nomine pretii libras quinquaginta parvorum (...).*

(in margine:) *Iacobi quondam Florii lapicide a Bilossio Drasoevich pavimenti emptio*

(DAZd, AT, LXVIII/8, ff. 37r–37v; signatura kod Stjepan Antoljak, Novi podaci o trogirskim kiparima Ivanu Duknoviću i Jakovu, u: *Peristil*, 1 (1954.), str. 168, bilj. 27)

8.

1467., 17. VI. – Majstor Jakov pok. Florija svjedoči

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 38r)

9.

1467., 26. VII. – Biloš Dražojević iz Zmine iznajmljuje majstoru Jakovu pok. Florija dio kuće u Trogiru

(...) *Bilosius Drasoevich de Smino (...) concessit ad affectum atque locavit magistro Iacobo quondam Florii lapicide (...) per annos vigintinovem proxime futuros a die presenti partem domus in qua ad presens habitat dictus Iacobus in Tragurio, tangentem ipsum Bilosium. Eoquod dictus Iacobus promisit dare cum effectu eidem Bilosio singulo anno dictorum vigintinovem annorum pro affectu starichia quinque salis. Ita tamen quod ipse Iacobus teneatur reparare coopertura ipsius partis*

domus ac alia necessaria facere. Et quando ipse Bilosius et filii venerint ad civitatem aliqua causa possint in ipsam domum se reducere absque aliqua conditione. (...).

(in margine:) *Bilosii Drasoevich de Smino Iacobo quondam Florii partis domus locatio*

(DAZd, AT, LXVIII/8, ff. 39r–39v)

10.

1467., 2. VIII. – Biloš Dražojević iz Zmine izjavljuje da je od Jakova pok. Florija, kao izvršitelja oporuke, primio svoj dio nasljedstva pok. svećenika Jakova iz Zmine

(...) *Bilosius Drasoevich de Smino contentus et confessus fuit sibi integraliter et cum effectu satisfactum fuisse a magistro Iacobo quondam Florii lapicida eius nepote tanquam commissario et herede quondam presbiteri Iacobi de Smino eius fratris de omni et toto eo quod dictus Bilosius habere et recipere debebat a dicta comissaria (...)*

(in margine:) *Comissarie quondam presbiteri Iacobi de Smino a Bilosio Drasoevich eius fratris quietatio*

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 42v, signatura kod S. Antoljak, n. mj.)

11.

1467., 21. VIII. – Majstor Jakov pok. Florija, kao izvršitelj oporuke svećenika Jakova iz Zmine, i Vladna, sluškinja i priležnica pok. svećenika, izjavljuju da više nemaju međusobnih potraživanja

(...) *Magister Iacobus quondam Florii lapicida de Tragurio tamquam comissarius et heres quondam presbiteri Iacobi de Smino ex una et Vladna Radessichia olim serva et concubina dicti presbiteri Iacobi ex altera parte (...) fuerunt contenti et confessi se habuisse ac integraliter et cum effectu recepisse videlicet alter ab altero omne id et totum quod alter ab altero nominibus suprascriptis habere et recipere debebat quacunque ratione et causa (...).*

(in margine:) *Comissarie quondam presbiteri Iacobi de Smino et Vladne Radessichie quietatio*

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 46v; signatura kod S. Antoljak, n. mj.)

12.

1467., 6. IX. – Jakov pok. Florija svjedoči pri prodaji kuće

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 49v; signatura kod S. Antoljak, n. mj.)

13.

1467., 29. IX. – Majstor Jakov pok. Florija svjedoči pri prodaji broda

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 52r)

14.

1467., 12. X. – Jakov pok. Florija svjedoči pri imenovanju prokuratora

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 54v)

15.

1467., 28. X. – Dominik pok. Alegreta iz Dubrovnika prima u nauk jedanaestogodišnjeg Marka, sina Jakova Bokalića iz Hvara, pustinjaka Crkve sv. Petra u Bosiljini; svjedoči majstor Jakov pok. Florija

(...) *ac Iacobo quondam Florii lapicida de Tragurio testibus. Iacobus Bocalich de Liesna heremita ecclesie sancti Petri de Bossilina astrinxit et obligavit Marcum eius filium annorum circa undecim presentem et volentem ad standum et habitandum cum magistro Dominico quondam Allegreti de Ragusio lapicida habitatore Tragurii per annos octo proxime futuros a die presenti et ad adiscendum artem. (...).*

(in margine:) *Magistri Dominici lapicide Marci eius famuli locatio*

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 59v; signatura kod S. Antoljak, n. mj.)

16.

1467., 20. XII. – Jakov pok. Florija svjedoči pri kupoprodaji kuće (kupac je Mihovil, sin Stana Stanoševića)

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 72r; signatura kod S. Antoljak, n. mj.)

17.

1467., 20. XII. – Majstor Jakov pok. Florija prima u nauk na dvije godine osamnaestogodišnjega Franu Radosalića iz Cetine

Die dominico, XX mensis decembris. Actum in cancellaria comunis Tragurii, presentibus nobili cive Tragurii ser Francisco quondam ser Nicolai Mihaelis examinatore, Iacobo quondam Pauli et Mihaele Stannii Stanossevich de Tragurio testibus. Franciscus Radosalich de Cetina annorum circa decemocto se ipsum presens astrinxit et obligavit ad standum et habitandum cum magistro Iacobo quondam Florii lapicida et ad adiscendum artem lapicide per annos duos continuos a die presenti. Promittens tempore dictorum duorum annorum a dicto magistro suo non discedere sed secum perseverare et eidem obedire in cunctis possibilibus licitis et honestis et furtum non comittere nec comittere volenti consentire de rebus dicti magistri sui aut alienis penes eum existentibus sed eas res pro vicibus custodire. Eoquod dictus patronus et magister promisit dictum Franciscum a se non pellere toto dicto tempore sed penes se retinere et docere artem et sibi non imponere servitia nisi possibilis, licita et honesta et sibi facere expensas victus et vestitus competentes tam in firmitate quam in infirmitate et in fine dictorum duorum annorum eum de novo vestire et inducere de rassa et dare ducatos duodecim et pro feramentis libras quinque parvorum. Que omnia et singula suprascripta promiserunt dicte partes attendere et cetera. Et pena libras quinquaginta parvorum et cetera.

(in margine:) *Magistri Iacobi quondam Florii lapicide Francisci Radosalich eius famuli locatio*

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 72v; signatura kod S. Antoljak, n. mj.; spominje C. Fisković, Neobjavljeno djelo Blaža Jurje-

va u Stonu, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 13 (1961.), 127, bilj. 39)

18.

1468., 10. I. – Izjava o dugovanju Jakova pok. Florija Katići, sestri i nasljednici pok. trogirskog arhiđakona Marina Žudinića

(...) *Magister Iacobus quondam Florii lapicida habitator Tragurii (...) fuit contentus et confessus se teneri et dare debere domine Cathice Zusdinichie (...) libras decem parvorum et hoc pro saldo et resto omnium et singularum rationum quas ipse Iacobus habuit agere cum quondam venerabili domino Marino Zusdinich olim archidiacono Tragurii et cum ipsa domina Cathiza eius sorore et herede (...).*

(in margine:) *Cathice Zusdinighie magistro Iacobo quondam Florii lapicida creditum*

(DAZd, AT, LXVIII/8, ff. 78r–78v)

19.

1468., 13. III. – Majstor Jakov pok. Florija izjavljuje da je od pekarice Stoje kao miraz za njezinu kćer Ivanu primio stvari u vrijednosti od 220 libara

(...) *Magister Iacobus quondam Florii lapicida per se et heredes suos fuit contentus et confessus se habuisse ac integraliter et cum effectu recepisse a Stoia pannifacula eius socera in dotem, pro dote ac dotis nomine Ioanne eius uxoris et filie dicte Stoie libras ducentasviginti parvorum in rebus mobilibus extimatis de comuni consensu et voluntate partium (...).*

(in margine:) *Ioanne uxoris magistri Iacobi lapicide dota*

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 95v; signatura kod S. Antoljak, n. mj.)

20.

1468., 13. III. – Majstor Jakov pok. Florija sa svojom punicom Stojom sklapa ugovor o zajedničkom stanovanju

(...) *Stoia pannifacula de Tragurio promisit ire ad standum et habitandum quoadvixerit cum magistro Iacobo quondam Florii lapicida eius genero et secum deferre, quas iam detulit, ut partes assenciarunt tot res mobiles pro valore libras centumoctuaginta parvorum ad libertatem dicti Iacobi. Et dictus Iacobus promisit eam acceptare et sibi facere expensas victus et vestitus competentes et eam tanquam matrem bene tractare et illa eum tanquam filium bene tractare. Et quando dicta Stoia venerit ad mortem, ordinare possit libras sexaginta ad libitum suum et de residuo, videlicet libras centumviginti, sexaginta libras parvorum sint dicti Iacobi et relique sexaginta dicte Ioanne eius uxoris et filie dicte Stoie. (...).*

(in margine:) *Magistri Iacobi quondam Florii lapicide et Stoie eius socere societas* (DAZd, AT, LXVIII/8, f. 95v; signatura kod S. Antoljak, n. mj.)

21.

1468., 8. VIII. – Majstor Jakov pok. Florija zapošljava kao pomoćnika dvadesetogodišnjeg Petra pok. Radoslava Prvinčića iz Livna

(...) *Petar quondam Radoslavi Prvincich de Clivna de villa Vucich annorum circa viginti se ipsum astrinxit et obligavit ad standum et habitandum cum magistro Iacobo quondam Florii lapicida ad adiscendum artem lapicidarum et laborandum. Promittens obedire dicto patrono suo in cunctis possibilibus, licitis et honestis et de rebus et bonis ipsius patroni sui aut alienis penes eum existentibus furtum non comittere nec omni volenti consentire sed eas res et bona pro vicibus salvare et custodire ac augmentare per annos quatuor proxime futuro in quibus promisit a dicto patrono non discedere sed eum toto dicto tempore perseverare. Eoquod dictus magister Iacobus promisit dictum Petar toto dicto tempore non pellere sed penes eum retinere et sibi facere expensis victus et vestitus competentes tam in sanitate quam in infirmitate et docere artem et sibi imponere nisi possibilia, licita et honesta et in fine dictorum quatuor annorum dare pro mercede ducatos octo et vestes ac instrumenta artis lapicidarum secundum consuetudines civitatis et artis. Pena parti contravenienti libras quinquaginta ac yppotheca et cetera ad plenum.*

(in margine:) *Magistri Iacobi quondam Florii lapicide Petar Prvincich eius laboratoris sive famuli locatio*

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 116r)

22.

1468., 22. IX. – Stjepan Testa jamči da će majstoru Jakovu pok. Florija, ne budu li mu braća Samostana sv. Križa na Čiovu mogli dati zemljište u Prigradu, platiti tijesak koji je Jakov za njih izradio

(...) *Ser Steffanus quondam ser Iacobi Testa tamquam debitor dominorum fratrum ac monasterii Sancte Crucis insule Bue ad instantiam et nomine ipsorum dominorum fratrum et monasterii se constituit fideiussorem ipsorum dominorum fratrum et monasterii, pro quibus contraxit frater Rubertus, magistro Iacobo quondam Florii lapicide. Casu quo ipsi domini fratres non poterint dare eidem magistro Iacobo unum locum in civitate nova Tragurii qui est drina, quod dictus Steffanus solvet eidem Iacobo lapicide precium unius tochii ab oleo fulciti quod ipse Iacobus vendidit ipsis dominis fratribus (...).*

(in margine:) *Magistri Iacobi lapicide a dominis fratribus Sancte Crucis fideiussio*

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 122r; signatura kod S. Antoljak, n. mj.)

23.

1468., 9. X. – Majstor Kreše iz Hvara, drvodjelac, imenuje opunomoćenika u svezi s potraživanjima od majstora Radoslava Kapela svjedoče majstori Dominik Radov iz Dubrovnika i Jakov pok. Florija

(...) *Magistro Dominico Radi de Ragusio lapicida et magistro Iacobo quondam Florii lapicida habitatoribus Tragurii testibus. (...) Magister Cresse de Liesna calafatus (...) constituit suum procuratorem Iacobum de Candida stipendiario et habitatore Tragurii spetialiter ad petendum et exigendum a magistro Radoslavo Capello lapicida quod habere debet quacunque ratione et causa (...).*

(in margine:) *Magistri Cresse calafati de Liesna procura*
(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 123r; signatura kod S. Antoljak, n. mj.)

24.

1468., 1. XII. – Mihovil Lipavić daje majstoru Jakovu pok. Florija dva kata svoje kuće u zamjenu za zemljište u Prigradu koje je Jakov dobio od braće redovnika Samostana sv. Križa na Čiovu

(...) *Ser Mihael quondam Ioannis Lippavich de Tragurio (...) dedit, tradidit et concessit Iacobo quondam Florii lapicide (...) duo pavimenta unius eius domus in Tragurio cuius domus iura sunt: penes viam vicinalem a levante et austro, iura dicti Iacobi a ponente, penes viam comunis a borea ac alia veriora aut plura, apreciata inter eos libras ducentis parvorum. Et Iacobus suprascriptus (...) dedit, tradidit atque concessit in concambium et permutationem suprascripto ser Mihaeli (...) unum locum vacuum in civitate nova Tragurii, preteritis diebus emptum a dominis fratribus Sancte Crucis insule Bue brachiorum undecim per longitudinem et brachiorum septem per latitudinem (...) penes viam comunis a levante, ponente et borea, austro penes iura presbiteri Marini Subinich ac alia veriora aut plura, apreciata inter eos libras centum parvorum (...)*

(in margine:) *Ser Mihaelis Lippavich et magistri Iacobi lapicide concambium*

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 132v)

25–25a.

1469., 5. I. – Mate Dragčić, klesar iz Poljica, opunomoćuje Dominika Radova da naplati njegove dugove, a Jakov Florijev potom izjavljuje da je Mati dužan za plaću

(...) *Matheus Dragcich de Pollicio lapicida omnibus via, modo et cetera constituit et cetera suum procuratorem et cetera magistrum Dominicum Radi de Ragusio lapicidam habitatorem Tragurii (...) ad petendum, exigendum et recuperandum denarios et omne aliud quos et quod dictus constituens habere et recipere debet a quocunque sibi dare debente quacunque ratione vel causa (...)*

(in margine:) *Mathei Dragcich lapicide procura*

Et magister Iacobus quondam Florii lapicida de Tragurio per se et heredes suos fuit contentus et confessus se teneri ac dare debere suprascripto Matheo lapicide (...) libras decemocto solidos quatuor parvorum et hoc pro resto salarii servitutis ipsius Mathei cum dicto magistro Iacobo. (...) Quas quidem libras decemocto soldos quatuor parvorum dictus magister Iacobus (...) dare promisit suprascripto magistro Dominico eius Mathei procuratori usque ad ascensionem Domini proxime futuram (...).

(in margine:) *Mathei suprascripti a magistro Iacobo quondam Florii lapicide creditum*

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 136v; spominje Ivan Kukuljević Sakcinski, Slovník umjetnikah jugoslavenskih, Zagreb, 1858–1860., 74, s. v. Dragčić Mate; signatura kod S. Antoljak, n. mj.)

26.

1469., 8. IV. – Ugovor između plemića Donata Casotija i majstora Jakova pok. Florija za izradu bifore

Die et loco suprascriptis [sabbati, VIII mensis aprilis; in cancellaria comunis Tragurii], presentibus nobili cive Tragurii ser Iacobo quondam ser Doymi examinatore, Ieronimo Ioannini lapicida et Iarnicio Bici cerdone habitatoribus Tragurii testibus. Magister Iacobus quondam Florii lapicida, habitator Tragurii se obligando promisit dare nobili cive Traguriensi ser Donato quondam ser Casoti de Casotis presenti, stipulanti et recipienti unam balchionatam lapideam latitudinis pedum quinque cum dimidium cum eius plancha latitudinis quantum est murus ita que etiam porrigat extra murum tribus quartis unius pedis et habeat suas ballestratas grossicie a parte anteriori tribus quartis unius pedis et habeat suas ballestratas grossicie a parte interiori tribus quartis unius pedis et sic per suum nembellum; et quod nembelli sint cum foliis laboratis cum <...> cum columna in medio et capitello, cum laborerio prout est ser Petri de Cegis et tria tampagna. Et in medio medie tampagne sit angelus cum arma dicti ser Donati laboratus per manum boni magistri per modum quod dictus ser Donatus sit contentus cum una choncha ab utraque latere dictarum tampagnarum. Qui magister Iacobus teneatur ponere ipsam ut supra balchonatam in opus. Eoquod dictus ser Donatus promisit dare eidem magistro Iacobo lignamina, manoales, calcem et lapides a murando et pro mercede libras quinquagintasex parvorum ex quibus debent poni libras vigintiquatuor ad computum affictus canipe quam teneat dictus magister Iacobus a dicto ser Donato et residuum in denariis quando erit opus perfectum et positum in opere.

(in margine:) *Ser Donati de Casotis cum Iacobo quondam Florii lapicida laborerii conventio*

(in margine:) *1469, die sexto augusti. Cancellatum contractum instrumentum conventionis per me Constantium cancellarium Traguriensem de voluntate dictorum ser Donati et magistri Iacobi lapicide quia se vocaverunt contenti sibi satisfactum <...> tacitum prout in dicto instrumento continet. In cancellaria comunis presentibus ser Iacobo Doymi examinatore, Andrea Vucoslavich precone et Marino Dmincovich de civitate nova Tragurii testibus.*

(Arhiv HAZU, II C 70, fasc. »1469–1473«, ff. 150v–151r; izvorno dio notarske knjige u DAZd, AT, LXVIII/8, između 149v i 150 po današnjoj numeraciji)

27.

1469., 8. XI. – Majstor Jakov pok. Florija i majstor Ivan Vladislavić (!), rezbar iz Trogira, svjedoče

(...) *magistro Iacobo quondam Florii lapicida et magistro Ioanne Vladislavich de Tragurio incisore testibus (...)*

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 172r; signatura kod S. Antoljak, n. mj.)

28.

1470., 2. I. – Majstor Jakov pok. Florija kupuje vinograd u trogirskom Velikom polju

(...) *Ioannes quondam Radoslavi Mazarich de Tragurio (...) vendidit et c. magistro Iacobo quondam Florii lapicide de Tragurio (...) unam vineam vretenorum circa decem super terreno ecclesie sancti Georgii supra Sestinum cum iure pastinandi usque ad vretenorum quatuordecim ad Budosich Campi magni Tragurii (...). Et hoc pro precio et nomine precii libras vigintiquinque parvorum (...).*

(in margine:) *Magistri Iacobi Florii lapicide a Ioanne Mazarich <vinee ad> pastinandum emptio*

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 177v)

29.

1470., 23. IV. – Majstor Jakov kupuje vinograd u trogirskom Velikom polju

(...) *Lucas Mathievich de Clissio (...) vendidit (...) magistro Iacobo lapicide (...) unam vineam vretenorum circa septem cum iure pastinandi usque ad vretenos duodecim super terreno nobilis domine Dobriçe de Cegis relicte quondam ser Andree ad Stombrata Campi magni Tragurii (...) et hoc pro precio et racione precii libras quinquaginta (...).*

(in margine:) *Magistri Iacobi lapicide a Luca Mathievich de Clissio vinee emptio*

(DAZd, AT, LXVIII/8, ff. 192v–193r)

30.

1470., 7. V. – Knez Ludovik Lando osuđuje majstora Jakova da plati dug za prodanu paklinu

(...) *Magnificus dominus Ludovicus Lando pro illustrissimo ducali dominio nostro Venetiarum civitatis Tragurii et districtus dignissimus comes, sedens in iure ante cancellariam super banco ibidem constituto una cum suis nobilibus iudicibus (...) sententiavit magistrum Iacobum lapicidam presentem et confitentem ad dandum et solvendum Marco Iurievich ibi presenti libras tres, soldos quatuor parvorum pro pice sibi vendita et expensas legiptimis.*

(in margine:) *Sententia pro Marco Iurievich*

(DAZd, AT, II/33, f. 1v)

31.

1470., 14. VI. – Knez Ludovik Lando ugovara s majstorima tesarima Ivanom Dražinovićem zvanim Benaca i Marinom pok. Alegreta radove na sjeverozapadnoj kuli

Die iovis, XIII mensis iunii. Actum Tragurii super platea ante cancellariam regiminis, presentibus nobilibus civibus Tragurii ser Francisco quondam ser Nicolai Mihaelis examinatore, venerabili domino Mihaelis de Cegis primicerio Traguriensi et ser Ioanne Victuri testibus. Magnificus et generosus dominus Ludovicus Lando honorabilis comes Tragurii ex una parte et magistri Ioannes Drasinovich dictus Benaza et Marinus quondam Allegreti carpentarii ex altera ad perfectionem turris a parte terrefirme versus tramontanam ad infrascripta pacta et conventiones concorditer devenerunt, videlicet, quod ipsi magistri carpentarii promiserunt suo magisterio ponere tria solaría, culmum et illud cooperire cupis cum calce et ponere scallas clausas, balchiones, hostia, schancias et mantelletos

ac omnia suprascripta ad laudem bonorum magistrorum. Eoquod dictus dominus comes promisit eisdem magistris marangonis dare lignamina neccessaria, clavos ac alia feramenta, cupos, calcem et manoalos. Et pro premio suprascriptorum laboreriorum ducatos decem. Ita tamen quod dicti magistri carpentarii debeant incipere tale opus die lune XVIII instantis ac perseverare donec erit ipsum opus perfectum. Pro parte eius premii predicti magistri habuerunt in presentia mei notarii et cancellarii infrascripti ac testium predictorum ducatum unum.

(in margine:) *Magnifici domini comitis Tragurii cum magistro Ioanne Benaza et magistro Marino quondam Allegreti marangonis conventiones*

(in margine:) *1470, die 28 octobris. Magister Ioannes Benaza et magister Marinus marangoni contrascripti confessi fuerunt <habuisse> a contrascripto domino comite pro contrascriptis laboreriis ducatos decem et pro eo quod laboraverunt de pluri ducatum unum, ideo cancellatum contrascriptum instrumentum.*

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 201v)

32.

1470., 15. VI. – Ugovor između gradskoga kneza Ludovika Landa i majstora Dominika Radova iz Dubrovnika i Radoslava Kapela za popravak sjeverozapadne kule gradskih zidina

Die veneris, XV mensis iunii. Actum Tragurii ante cancellariam comunis presentibus nobiles civibus Tragurii ser Francisco quondam ser Nicolai Mihaelis examinatore ac ser Matheo de Chiudis et ser Ioanne ser Mihaelis Lipavich testibus. Magnificus et generosus dominus Ludovicus Lando honorabilis comes Tragurii nomine illustrissimi ducalis domini nostri ex una parte et magistri Dominicus Radi de Ragusio et Radoslavus Capello habitatores Tragurii lapicide ad perficiendum turrim comunis a parte terrefirme versus tramonatanam ex altera ad infrascripta pacta et conventiones insimul concorditer devenerunt, videlicet, quod dicti magistri lapicide insolidum promiserunt murare super muro veteri et muro novo ubi murus deficit in altitudine pedum trium cum dimidio et grossitudinis pedum duorum ac murare ab uno angulo ad alium et super muro facere merlos incantonatos in altitudine pedum duorum cum dimidio aut tantum manus quantum videbitur domino comiti ac ponere corniciis ubi deficit secundum quod est cornix vetus. Item ruinare murum veterem dicte turris ita quod remaneat equalis cum merlis et per modum quod solaria non devastentur et ponere in opus lapides ex muro veteri ruinando sufficientes et reliquias ruine proicere in barbacanum. Item construere duos fumantes sive duos caminos ubi videbitur domini comiti ita quod foramen unius tendat in foramen alterius ac dare mutilionos et voltis pro ipsis caminis sive naps. Item fulcire hostium barbacaneti a parte ponentis inter ipsum turrim et murum veterem barbacaneti predicti ac dare arcus sive voltos ac murare murum // ad similitudinem et grossitudinem muri veteris cum merlis. Item construere unam bombarderiam in angulo muri suprascripti veteris. Eoquod dictus dominus comes ex altera parte promisit

dictis magistris dare calcem, lapides qui deficiunt, manoalia, lignamina et clavos pro pontibus et cornicem que deficit. Item pro premio in totum ducatos quatuordecim ex quibus dicti magistri contenti et confessi fuerunt habuisse ducatos duos pro parte, numeratos in presentia suprascriptorum testium ac mei cancellarii Tragurii infrascripti. Ita tamen quod dicti magistri promiscunt omnia suprascripta facere ad laudem bonorum magistrorum ac quamprimum incipere et perseverare donec opus fuerit completum perfecte.

(in margine:) *Magnifici domini comitis Tragurii cum magistro Dominico et magistro Radoslavo lapicidis conventiones*

(Prvi dio dokumenta, do oznake: DAZd, AT, LXVIII/8, f. 201v; drugi dio dokumenta: Arhiv HAZU, II C 70, fasc. »1469–1473«, f. 202r; sadržaj je interpretirao Ivan Kukuljević Sakcinski, n. dj., 75–76, s. v. *Dubrovčanin Dominko*, a prvi dio spominje i Giuseppe Praga, I leoni di Traù, u: *Archivio storico per la Dalmazia*, a. VII., vol. XIV., fasc. 81 (1932.), 426.)

33.

1470., 16. VI. – Izvršitelji oporuke plemića Jakomela Viturija obvezuju se da će od 60 libara koji je pokojnik namijenio Samostanu sv. Frane platiti 56 libara majstoru Jakovu za radove na samostanu, a predstavnik samostana potvrđuje da prema njima više nema potraživanja

Die sabbati, XVI mensis iunii. Actum Tragurii in cancellaria comunis, presentibus nobili cive Tragurii ser Blasio Nicolai de Andreis, Nicolao quondam Antonii Leonich et Radivoi Stanchich macellatore de Tragurio testibus. Frater Christoforus de Spaletto tanquam vicarius ac loco et nomine fratris Peregrini guardiani monasterii et conventus ecclesie sancti Francisci de extra muros Tragurii per se et succesores suos in dictis officiis contentus et confessus fuit sibi nominibus suprascriptis satisfactum fuisse de libras quinquagintases parvorum pro resto librarum sexaginta legatorum per quondam ser Iacobellum quondam domini Luce Victuri nobilem civem Tragurii per suum testamentum eidem monasterio pro anniversariis a nobiles civibus Tragurii ser Ioannem Victuri et ser Doctrinam quondam ser Steffani Victuri uti comissariis dicti quondam ser Iacobelli, quas libras quinquagintases parvorum dicti comissarii promicent per cirografum solvere magistro Iacobo lapicida pro premiis laboreriorum factarum in fabricis monasterii sancti Francisci. De quibus quidem libris sexaginta parvorum sic satisfactis ut supra predictus frater Christoforus nominibus suprascriptis fecit dictis comissariis finem, quietationem et cetera. Ad plenum.

(in margine:) *Comissarie quondam ser Iacomelli Victuri a monasterio sancti Francisci quietatio*

(Arhiv HAZU, II C 70, fasc. »1469–1473«, f. 202r; izvorno dio notarske knjige u DAZd, AT, LXVIII/8)

34.

1470., 29. VI. – Ugovor između gradskoga kneza Ludovika Landa i majstora Jakova za isporuku kamena za popravak oštećene kule na zapadnom dijelu poteza gradskog zida prema kopnu

Die veneris, XXVIII mensis iunii. Actum Tragurii super platea comunis ante aromatariam. Presentibus nobilibus civibus Traguriensibus ser Petro de Cegis examinatore, ser Iacobo quondam ser Domni et ser Coriolano de Cipco testibus. Magnificus et generosus dominus comes suprascriptus ex una parte ac magister Iacobus lapicida ex altera pro reparanda tinee aperte ponentis versus terram firmam convenit quod dictus magister Iacobus promisit dare ad marinam conductos tot lapides sufficientes quot sint ad supplementum cornicis ipsius turris ubi deficit, quamlibet videlicet peciam lapidum longitudinis a duobus usque tres pedes et latitudinis unius pedis, grossitudinis ad similitudinem veteris cornicis, omnia ad laudem boni magistri. Eoquod dictus dominus comes promisit eidem magistro Iacobo dare pro pretio sive premio ad rationem soldos octo quoque pede ex quibus et pro parte eius premii sive precii dictus magister Iacobus confessus est habuisse ducatum unum.

(in margine:) *Magnifici domini comitis et magistri Iacobi lapicide conventio*

(Arhiv HAZU, II C 70, fasc. »1469–1473«, f. 202v; izvorno dio notarske knjige u DAZd, AT, LXVIII/8)

35.

1470., 7. VII. – Ugovor između gradskoga kneza Ludovika Landa i majstora Jakova pok. Florija za isporuku obrađenih kamenih blokova i radove na obali na južnoj strani grada *Die sabbati, VII mensis iulii. Actum Tragurii in cancellaria comunis presentibus nobilibus civibus Tragurii ser Francesco quondam ser Nicolai Mihaelis examinatore, ser Luca de Casotis, ser Marino quondam ser Steffani Victuri testibus.*

Magnificus et generosus dominus Ludovicus Lando honorabilis comes Tragurii nomine nostre illustrissime (!) ducalis domini Venetiarum et cetera ex una parte et magister Iacobus quondam Florii lapicida habitator Tragurii ex altera pro opere fundamente portus ad marinam partis australis iuxta partem captam in consilio nobilium civitatis Tragurii proximis diebus ad infrascripta pacta et conventiones concorditer insimul devenerunt, videlicet, quod dictus magister Iacobus promisit cum effectu dare pro dicto opere conductos ad ripam maris ipsius laborerii tot lapides sufficientes ex insula Bue petrarie ipsius magistri Iacobi quot sufficere possint a centumquadraginta passibus ultra ac eos lapides laborare et spontare per modum quod sint grossitudinis ad minus pedis unius et trium digitorum et latitudinis totidem, longitudinis vero a pede uno cum dimidio usque ad pedes quatuor, bene sortitos, ita immorsatos quod morsatura sit longitudinis trium digitorum ab utroque latere lapidum, quos lapides teneatur conducere usque ad festum sancti Mihaelis de mense septembri proxime futurum ac eos laborasse et spontasse per totum mensem ianuarii subsequenti per modum quod in laborerio poni possint. Insuper teneatur facere unam clausuram ad marinam penes turrim Quarcovich ubi ipsos lapides laborare valeat et possitis lapidibus in laborerio ipsam clausuram remove et scharas tam remove et transducere ad Iudaicam ad locum que videbitur et ordinabit prefatus dominus comes. Et suprascripta omnia suis magistri Iacobi expensis et ad laudem bonorum magistrorum. Eoquod viceversa prefatus magnificus

dominus comes promisit dare predicto magistro Iacobo pro quolibet pede lapidum sic laborato ut supra pro premio et labore ac pretio soldos octo parvorum ex quo pretio et premio ad presens dare ducatos decem et alios ducatos decem quando incipiet conducere, videlicet dietim secundum conducturam et residuum secundum quod continuabit laborerium, pena soldorum duorum pro quoque pede.

Post predicta in cancellaria comunis, presentibus suprascripto examinatore, suprascriptus magister Iacobus descendens de pallatio confessus est habuisse ducatos decem in moneta a suprascripto magnifico domino quos in gremio ordinavit nobis.

(in margine:) *Magnifici domini comitis cum magistro Iacobo lapicida*

(Arhiv HAZU, II C 70, fasc. »1469–1473«, f. 203v; izvorno dio notarske knjige u DAZd, AT, LXVIII/8)

36.

1470., 7. VII. – Majstor Jakov pok. Florija unajmljuje u Trogiru ruševnu kuću na rok od 10 godina uz obvezu da ju popravi, a trošak će biti odbijen od iznosa najma; isti dan plaća predujam za najam

(...) Franciscus de Aregio quondam Pauli stipendiarius in Sibenico nomine Ivanne eius uxoris presentis dedit et concessit in locationem et afflictum magistro Iacobo quondam Florii lapicide unam domum suprascripte Ivanne in Tragurio ex opposito domus suprascripti magistri Iacobi per annos decem proxime futuros a die presenti ad habendum, tenendum, gaudendum et cetera. Eoquod dictus magister Iacobus promisit dare singulo anno dictorum decem annorum suprascripto Francisco nomine suprascripto libras quinque parvorum his cum pactis et conditionibus inter eos firmatis quia ea domus minatur ruinam et eget summa reparatione. Quod dictus Iacobus valeat et teneatur eam domum reparare suis expensis et super pensione prout sibi videbitur neccesarium. Et propterea domus ipsa ab eo Iacobo non possit auferi usque ad annos decem suprascriptos quibus finitis reparatio fienda et laborerium debeat legitime extimari et excomputari in annuali afflictu et pensione. Et si Franciscus domum ipsam rehabere voluerit tunc reficiat dicto magistro Iacobo quod ultra pensionem, laborerium et reparatio extimatum fuerint. Aliter a dicto magistro Iacobo domus ipsa auferri non possit donec integraliter de reparatione et laborerio fuerit satisfactus. (...).

(in margine:) *Francisci de Aregio magistro Iacobo lapicide domus locatio*

(Arhiv HAZU, II C 70, fasc. »1469–1473«, ff. 203v–204r; izvorno dio notarske knjige u DAZd, AT, LXVIII/8)

37.

1470., 18. VII. – Majstor Jakov Florijev uzima za pomoćnika Blaža, punoljetnog sina šibenskoga kamenara Jurice, na godinu dana

Die mercurii, XVIII mensis iulii. Actum Tragurii in cancellaria comunis presentibus nobili cive Tragurii ser Ioanne Victuri exa-

*minatore, Ioanne Scaramucia de Galipoli et Ieronimo de Motho-
no Ioannini stipendiarii et habitatoribus Tragurii testibus.*

*Blasius filius Iurice de Sibenico lapicide in perfecta etate con-
stitutus se obligavit nec ad standum et laborandum de dicta
arte lapicide cum magistro Iacobo Florii lapicida habitatori
Tragurii et de eo quod scit et poterit laborando se exercere fi-
deliter et continuare usque ad unum annum proxime futurum
non committendo nec committi promittendo aliquod furtum
de bonis eius patroni aut alieni penes eum existentibus ac
obediendo in cunctis possibilibus licitis et honestis. Eoquod
dictus magister Iacobus promisit dicto tempore unius anni
eum a se non pelli sed secum perseverare et sibi non im-
ponere servitia nisi licita, possibilia et honesta et sibi facere
expensas, victus et vestitus competentes et in fine anni sibi dare
pro mercede ducatos sex, unum duploidem, unum mantellum,
unum par calciarum de novo productum ultra vestes quo tunc
reperientur ad eius usum; item unum martellum et decem
ferros a lapicida ac unam mazolam. Pena libras quinquaginta
auferenda a contrafaciente.*

(in margine:) *Magistri Iacobi lapicide Blasii filii Iurice lapicide
famuli locatio*

(Arhiv HAZU, II C 70, fasc. »1469–1473«, f. 204v; izvorno
dio notarske knjige u DAZd, AT, LXVIII/8)

38.

1470., 12. IX. – Majstor Jakov pok. Florija obvezuje se
gradskom knezu načiniti šest kamenih stupova s ležištima
za bitve na južnoj obali grada

*Die mercurii, XII mensis septembris. Actum super rippa Tragu-
rii apud trigentesimum, presentibus nobilibus civibus Tragurii
ser Domno de Buffalis examinatore, ser Petro de Cegis et ser
Matheo de Chiudis testibus. Magnificus et generosus dominus
comes suprascriptus ex una parte et magister Iacobus quondam
Florii lapicida ex altera convenerunt ut infra. Nam dictus lapi-
cida promisit dare prefato domino comiti columnas lapideas ex
insula Bue sufficientes sex longitudinis pedum quinque et ultra
pro ponendo fixas in rippa maris a parte austri ad similitudi-
nem et grossicie illarum columnarum que ad presens sunt ad
marinam, ita quod medietas cuiuslibet ipsarum columnarum
poni possit sub terra et illa pars sit grossior. Item quod quelibet
earum habeat capsam suam in duabus petiis ponendam sub
terram. Et quelibet earum habeat armam. Eoquod prefatus
dominus comes promisit dare eidem magistro Iacobo pro
predictis sex columnis in totum libras triginta parvorum ac
solvere eas capsas secundum opus.*

(in margine:) *Magnifici domini comitis (adscriptum: comunis
Venetiarum) cum magistro Iacobo quondam Florii lapicida
conventiones*

(Arhiv HAZU, II C 70, fasc. »1469–1473«, f. 208v; izvorno
dio notarske knjige u DAZd, AT, LXVIII/8)

39.

1470., 19. X. – Majstor Jakov osuđen je da podmiri dugo-
vanje Luki Jaspri za kupoprodaju vinograda

(...) *Magnificus dominus comes (...) sententiavit magistrum
Iacobum lapicidam absentem in iure legitime ter citatum*

*ad dandum et solvendum Luce Iaspre (...) ibi presenti et
petenti libras vigintiduas, soldos octo parvorum usque ad
duos menses proxime venturos et hoc nominatim vigore unius
instrumenti debiti emanati pro rato pretii unius vinee vendite
per dictum Lucam ipsi magistro Iacobo scriptum manu ser
Constantini de Recanatis, filii ser Petri de Recanatis notarii
et cancellarii comunis Tragurii sub die lune vigesimo octavo
mensis aprillis 1470, indictione tertia (...).*

(in margine:) *Sententia pro Luca Iaspra*

(DAZd, AT II/30, f. 20v; spominje Cvito Fisković, Iz
Duknovičeva kruga u Trogiru i Mađarskoj, u: *Prilozi po-
vijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 23 (1983.), 200, bilj. 39)

40.

1470., 7. XII. – Knez presuđuje da je majstor Jakov dužan
dati majstoru Radoslavu klesaru dva kamena bloka

*Item <dominus comes suprascriptus> sententiavit magistrum
Iacobum lapicidam presentem et confessum ad dandum et
consignandum magistro Radoslavo lapicide ibi presenti et
petenti usque ad medium mensem ianuarii proxime venturum
super loco petrarie ubi fodit lapides unum saxum longitudinis
pedum sex et grossitudinis unius pedis vel pro valore illis li-
bram I soldos 16, item unum aliud saxum longitudinis pedum
quinque cum dimidio et grossitudinis trium quartorum unius
pedis disgrossatum ad domum habitationis ipsius magistri
Radoslavi aut pro valore illis libras duas, soldos quindecim
parvorum et expensis.*

(in margine:) *Pro magistro Radoslavo lapicida*

(DAZd, AT, II/30, f. 25r; spominje Cvito Fisković, Iz
Duknovičeva kruga u Trogiru i Mađarskoj, u: *Prilozi po-
vijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 23 (1983.), 200, bilj. 39)

41.

1471., 28. IX. – Majstor Jakov pok. Florija obvezuje se
gradskom knezu za nastavak radova na obali isporučiti
kamene blokove, stube i bitve

*Die suprascripto [sabbati, XXVIII mensis septembris 1471].
Actum sub lobio (!) magno comunis Tragurii, presentibus
nobilibus civibus Tragurii ser Luca de Casotis iudice et ser
Paulo quondam ser Petri de Andreis testibus. Magnificus
dominus Ludovicus Lando honorabilis comes Tragurii no-
mine illustrissimi ducalis domini nostri Venetiarum ex una
et magister Iacobus quondam Florii lapicida ex alia partibus
(!) ad infrascripta pacta et conventiones laborerii concorditer
insimul devenerunt, videlicet, quod dictus Iacobus promisit
dare passus circa viginti aut vigintiquinque lapidum a lecto
ad explendum ripam portus inceptam, extrahendas undecu-
nque voluerit dictus Iacobus, latitudinis unius pedis et unius
quarte et longitudinis pedis unius cum dimidio pro rata usque
ad pedes tres, altitudinis vero quartorum trium et duorum
digitorum unius pedis. Item dare gradus mensurarum solita-
rum ad similitudinem aliorum anni preteriti incastratos cum
caudis sufficientibus ad similitudinem aliorum positorum in
opus videlicet passus circa quinquaginta. Item gradus manus
medie sicut alios anni preteriti sine incastro. Item dare ipsos
lapides ad terminum quo ad septimum mensis ianuarii*

proxime futurum ipsi lapides poni possint in laborerio fundamente (!). Item dare columnas necessarias precio aliarum columnarum anni preteriti. Et econverso prefatus magnificus dominus comes promisit dare eidem Iacobo pro precio et mercede soldos quatuor pro quoque pede manus inferioris et incastratorum soldos (quinque cancell.) octo quolibet pede et manus medie soldos quolibet pede, mensurando omnia per longitudinem. Et ultra precium et mercatum sibi dono dare libras quinque parvorum et ad presens pro parte sibi dare libras centum parvorum. Et residuum de tempore in tempus secundum laborerium quod faciet dictus Iacobus que omnia sint ad laudem boni (laboratoris cancell.) magistri promittentes insimul predicta attendere pena librarum quinquaginta parvorum. Suprascriptus Iacobus confessus est habuisse pro parte laborerii suprascripti de ordine dicti domini comitis a nobili cive Tragurii ser Mihacio Victuri qui tenet computa pecuniarum dicte comunis libras centum parvorum ut supra promissas ut supra.

(in margine:) *Comunis Venetiarum cum magistro Iacobo quondam Florii lapicida pacta*

(Arhiv HAZU, II C 70, fasc. »1469–1473«, f. 210v; izvorno dio notarske knjige u DAZd, AT, LXVIII/8)

42.

1471., 7. X. – Grgur Hrončić iz Šibenika izjavljuje da mu je majstor Jakov pok. Florija podmirio potraživanja za najam kuće

(...) *Gregorius Hroncich de Sibinico per se et heredes suos fuit contentus et confessus sibi satisfactum fuisse a magistro Iacobo lapicida quondam Florii de omni eo quod ipse Iacobus sibi dare debeat vigore unius sententie pro afflictu unius domus (...).*

(in margine:) *Magistri Iacobi quondam Florii lapicide a Gregorio Hroncich de Sibinico quietatio*

(Arhiv HAZU, II C 70, fasc. »1469–1473«, f. 212v; izvorno dio notarske knjige u DAZd, AT, LXVIII/8)

43.

1471., 6. XI. – Klesar Bartolomej pok. Šimuna iz Poreča imenuje opunomoćenika koji će u njegovo ime naplatiti iznos koji mu duguje majstor Jakov pok. Florija

(...) *Bartholomeus quondam Symonis de Parentio lapicida (...) constituit suum procuratorem et cetera Steffanum de Vincentia quondam Georgii habitatorem Tragurii stipendiario (...) spetialiter ad petendum et exigendum a magistro Iacobo quondam Florii lapicida in Tragurio libras vigintiseptem pro resto unius cirografi (...).*

(in margine:) *Bartholomei quondam Symonis lapicide procura*

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 218v)

44.

1472., 16. II. – Majstor Andrija Aleši opunomoćuje trogirskoga građanina Stjepana Testu za naplatu troškova koje njemu i njegovu sudrugu majstoru Nikoli [Firentincu]

duguje operaria Trogirske katedrale; svjedoči Jakov pok. Florija

Die [dominico, XVI mensis februarii, 1472, indictione 5], loco [Tragurii in cancellaria comunis], et examinatore [nobili cive Tragurii Domno de Buffalis] suprascriptis, ac magistro Marino quondam Allegreti carpentario et magistro Iacobo quondam Florii lapicida habitatoribus Tragurii testibus. Magister Andree quondam (!) Alexii lapicida habitator Tragurii omnibus via, modo, iure et forma quibus magis, melius et cetera constituit et cetera suum procuratorem et cetera ser Steffanum Testa civem et habitatorem Tragurii absentem tamquam presentem spetialiter et presertim ad limitari ac taxari faciendo expensas scripturarum et <... ...> in causa ipsius magistri Andree et magistri Nicolai eius socii cum operario operarie ecclesie sancti Laurentii de Tragurio in favorem dictorum lapicidarum et contra ipsum operarium nomine operarie et ad petendum ac exigendum a dicto operario pro operaria quod legitime ipsi lapicide ab ipsa operaria quacunque de causa habere et recipere debent et dictis expensis et receptis finem et quietationem faciendo. Et prosequi si opus fuerit coram magnifico domino comite et regimine Tragurii comparendum, petendum, indemnandum et cetera. Et generaliter et cetera. Promictens et cetera. Sub yppotheca et cetera.

(in margine:) *Magistri Andree Alexii lapicide procura*

(Arhiv HAZU, II C 70, fasc. »1469–1473«, f. 227r; izvorno dio notarske knjige u DAZd, AT, LXVIII/8)

45.

1472., 6. VI. – Majstor Jakov pok. Florija obvezuje se gradskom knezu do Blagdana sv. Mihovila isporučiti 110 kamenih blokova, ukupne duljine 80 sežanja, za popravak mosta kojim se ide na Ciovo

Die sabbati, VI mensis Iunii. Actum ad Travariciam extra muros Tragurii, presentibus nobilibus civibus Tragurii ser Domno de Buffalis examinatore ac ser Ioanne de Chiudis et ser Ioanne Salamonich de Tragurio testibus. Magnificus et generosus dominus comes suprascriptus nomine illustrissimi ducalis domini nostri ex una parte et magister Iacobus quondam Florii lapicida ex altera pro aptando molum per quod itur in insulam Bue ad infrascripta pacta et conventiones concorditer insimul devenerunt, videlicet, quod dictus magister Iacobus se obligavit dare per totum mensem Iunii proxime futurum conductos ultra dictum pontem super itinerem ad latera per modum quod non impediatur transitum et dare eos laboratas ad Sanctum Mihaelem de mense septembris proxime secuturum lapides centum decem qui sint in totum passus octuaginta per longitudinem et latitudinis ac grossitudinis unius pedis et duorum digitorum ita tamen quod si dictus dominus comes maluerit eos lapides inmersos sicuti sunt illi de ripa iam constructa habere debeat dictus Iacobus soldos octo pro quoque pede sin autem excomputentur sibi soldi duo pro quolibet lapide. Et si plures lapides suprascriptis fuerunt neccessarii ipse Iacobus promisit se obligando de aliis lapidibus supplere pro sufficientia operis precio, mensuris et modis suprascriptis. Eoquod ex adverso dictus dominus comes nomine suprascripto promisit dare dicto Iacobo pro parte precii et solutionis suprascripte ad presens libras quinquaginta quas

dictus Iacobus confessus est iam habuisse. Et reliquum precii et solutionis de tempore in temporis prout laborabit. Si autem dictus Iacobus non conducet dictos lapides integros ut supra ad tempus predictum et subinde eos lapides laboratos ad tempus prefixum cadat de soldo uno pro quoque pede ac yppotheca et obligatione et cetera.

(in margine:) *Comunis Venetiarum cum magistro Iacobo quondam Florii lapicida conventio*

(Arhiv HAZU, II C 70, fasc. »1469–1473«, f. 231v; izvorno dio notarske knjige u DAZd, AT, LXVIII/8)

46.

1472., 9. X. – Knez Ludovik Lando ugovara s majstorom Ivanom Benaçom izvedbu krova i drugih drvodjelskih radova u trogirskom kaštelu

Die VIII octobris veneris. Actum ante trigesimum, presentibus nobiles civibus Tragurii ser Petro de Cegis et ser Blasio de Andreis testibus ac aliis. Magnificus et generosus dominus Ludovicus Lando pro illustrissimo ducalis dominio Venetiarum et cetera honorabilis comes Tragurii et districtus nomine prelibati domini ex una parte et magister Ioannes Benaça carpentarius, nomine suo et aliorum carpentariorum sociorum suorum qui laborant ad presens in arce Tragurii, ex alia, ita ut modo convenerunt, videlicet, quod dictus magister Ioannes nominibus quibus supra, pro quibus promisit de rato, se obligavit laborare coopertum in arce Tragurii a parte ponentis super fabrica et laborerio quod laborat magister Dominicus lapicida de lignamine, prout sunt alie cooperte arcis de novo fabricate. Et in loco deputato ad bombardas facere solarium quantum tenet ipse locus bombardarum cum tabulis supra trabibus non fixis. Item omnes portas, balchiones et fenestras ac duabus portis loco pulveris a bombardas, una intus et alia extra, et tam coquine quam locis molendinarum bombardarum. Item fussuliare locum pulveris a bombardas circumquaque et facere solum de lignamine ubi debet poni et stare pulvis a bombardas et in effectu ad perfectionem ipsius fabricae et laborerii ad laudem boni laborerii et magistri. Eoquod dominus comes nomine suprascripto promisit dare dicto magistro Ioanni Benaze nominibus suprascriptis pro mercede totius ipsius laborerii aureos quinque, quos idem magister Ioannes nominibus suprascriptis confessus fuit se habuisse ac integraliter et cum effectu recepisse.

(in margine:) *Illustrissimi ducalis domini Venetiarum cum carpentariis qui laborant in arce Tragurii conventio*

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 242v)

47.

1472., 16. X. – Majstor Jakov Florijev obvezuje se plemiću Blažu Andreisu za kuću u kojoj naručitelj stanuje načiniti dvije nape za kamin, jedan kamin i dva dimnjaka; potom popraviti krov kuće, popraviti svod skladišta i natkriti zid konobe

Die veneris, XVI mensis octobris. Actum Tragurii in cancellaria comunis presentibus nobili cive Tragurii ser Francisco Mihaelis examinatore. Nobilis civis Tragurii ser Blasius de Andreis ex una parte et magister Iacobus quondam Florii

lapicida de Tragurio ex altera ad infrascripta pacta et compositiones laborerii concorditer insimul devenerunt, videlicet, nam dictus Iacobus promisit eidem ser Blasio facere duas napas a camino, unum caminum et duos fumantes dictorum caminorum in domo in qua idem ser Blasius habitat ad presens. Item recoperire totam domum ubi erit neccessarie ne pluatur et claudere voltum magaceni ipsius domus et cooperire murum canipe sive logie per modum quod aqua pluvialis non damnificet et reficere super canipam cupos ad laudem boni laborerii et magistri. Et debet ad presens incipere ad laborandum et perseverare nec desistere donec ipsa laboreria perfecerit nec ire alio ad laborandum. Eoquod versa vice dictus ser Blasius promisit dare cupos, calcem, lapides, clavos, lignamina, manoalos et alia similiter neccessaria ad laboreria predicta et pro mercede sibi dare libras novem parvorum. Que omnia promiserunt attendere et observare et cetera. Sub yppotheca et cetera.

(in margine:) *Ser Blasii de Andreis et magistri Iacobi lapicide conventio*

(Arhiv HAZU, II C 70, fasc. »1469–1473«, f. 241v; izvorno dio notarske knjige u DAZd, AT, LXVIII/8)

48.

1472., 1. XII. – U nazočnosti svjedoka – majstora Nikole Firentinca, klesara, i majstora Ivana (Budislavića), rezbar – Ivaniš Dobrogostić s Brača, pustinjak na otočiću Sv. Eufemija, prodaje vinograd majstoru Jakovu pok. Florija

(...) presentibus magistro Nicolao Florentino lapicida et magistro Ioanne incisore, civibus et habitatoribus Tragurii testibus. Ivannisius Dobrogostich de Brachia heremita scopuli sancte Eufomie districtus Tragurii (...) vendidit et cetera magistro Iacobo lapicida quondam Florii de Tragurio (...) unam eius vineam vretenorum circa duodecim cum iure pastinandi alios duos vretenos super tereno nobilis civis Tragurii ser Francisci Nicolai ad Sanctum Bartholomeum Campi magni Tragurii (...) Et hoc pro precio et ratione precii libras sexaginta parvorum (...).

(in margine:) *Magistri Iacobi quondam Florii lapicide a Ivannisio heremita vinee emptio*

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 246v; izvod kod Cvito Fisković, Gotička drvena plastika u Trogiru, u: *Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, 275 (1942.), 132, bilj. 78)

49–49a.

1473., 4. IV. – Majstori Radoslav (Capello) i Jakov Florijev imenuju mirovne suce za međusobne sporove; istog dana sporazumno produljuju rok za postizanje pomirbe na dvanaest dana

(...) Magister Radoslavus lapicida ex una parte elegit nobilem civem ser Marcellum quondam ser Donati et magister Iacobus lapicida elegit nobilem civem Tragurii ser Doctrinam quondam ser Steffani in suos iudices arbitros, arbitratores et compositores amicos de et super omnibus et singulis differentiis quacunquae ratione exortis et vigentibus usque presentem diem in quibus se compromissent tam de iure quam de facto et de iure et de facto simul promittentes stare, parere et obe-

dire pro arbitrio terminationi laudo finem condemnationi et absoluteioni dictorum duorum iudicum quibus tribuerunt omnimodam facultatem et arbitrium ipsas diferentias audiendi, examinandi, intelligendi, terminandi, arbitrandi, firmandi, discernendi et cetera. Promitentes non contradicere et cetera. Sub yppotheca et cetera. Valituro presente compromissu per totum presentem diem.

(in margine:) *Magistri Radoslavi et magistri Iacobi lapicidarum compromissum*

Eodem die in cancellaria comunis Tragurii presentibus nobilibus civibus Tragurii ser Petro quondam ser Steffani Cega examinatore, egregio magistro Georgio Marino medico phisico Tragurii ac ser Domno de Buffalis testibus. Suprascripti Radoslavus et Iacobus lapicide prorogaverunt suprascriptum compromissum ut supra iacet cum suprascriptis facultatibus usque ad diem dominicum proxime futurum XII instanti.

(in margine:) *Magistri Radoslavi et magistri Iacobi lapicidarum prorogatio termini compromissi*

(Arhiv HAZU, II C 70, fasc. »1469–1473«, f. 255v; izvorno dio notarske knjige u DAZd, AT, LXVIII/8)

50.

1473., 18. V. – Majstor Jakov pok. Florija svjedoči

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 246v; signatura kod S. Antoljak, n. mj.)

51.

1473., 24. VII. – Općinski glasnik izjavljuje da je na zahtjev Stjepana Štafilića opomenuo majstora Jakova da u zakonskom roku otkupi kod njega založene stvari – četiri srebrna prstena i klesarske alatke

(...) *Andreas preco suprascriptus retulit fecisse cognitum magistro Iacobo lapicida ad requisitionem ser Steffani Stafilich quod ad terminum legis debeat exigisse 4 anulos argenteos valoris I ¼ grossorum, I maciam ferri, I maleum et unum p<...> ferreum penes ipsam existentes pignoratis pro libras 28, soldos 16 parvorum.*

(in margine:) *Pro ser Steffano Stafilich cognitum*

(DAZd, AT, II/39, f. 27r)

Bilješke

1 Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb, sign. II C 70 (*Fragmenta quaternarum civitatis Tragurii de annis 1438–1514*, fasc. »1459«, »1469–1473«).

2 Memorie storiche di Tragurio ora detto Traù di Giovanni Lucio, Venetia, 1674. U posljednjoj, X. glavi VI. knjige naslovljenoj *Memorie delle persone qualificate* Lucius (str. 531) navodi: »Similmente fù Traurino Giacomo Architetto, e Statuario, del quale fa mentione Nicolò Histuanfi nel Libro 28 dell' historie d'Vngaria con le seguenti parole. Ea arx (Nogradi) ditionis olim Episcopi Vaciensis, rupi non admodum editæ imposita est, aurorumque nostrorum memoria, magno Nicolai Bathori Vaciensis Episcopi studio multis ædificijs, ac elegantibus, opere Iacobi Tragurini, Architecti, & Statuarii restaurata fuit.«

3 Poviest Vandelska bogatoga a nesrećna Epuluna i ubogoga a čestita Lazara: (bogastvo i uboštvo) »velopiesna« Jerolima Kavanina (Cavagnini), prir. Josip Aranza, *Stari pisci hrvatski*, sv. XXII, Zagreb, 1913., 111.

4 IVAN KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, *Slovník umjetnikah jugoslavenskih*, Zagreb, 1858.–1860., 74 (s. v. *Dragčić Mate*).

5 N. dj., 131 (s. v. *Kapelo Karol i Radoslav*).

6 N. dj., 427.

7 Sudeći prema uputnici u n. dj., 131 (s. v. *Kapelo Karol i Radoslav*).

8 CORNEL VON FABRICZY, Giovanni Dalmata. Neues zum Leben und Werke des Meisters, u: *Jahrbuch der Königlich Preussischen Kunstsammlungen*, 22 (1901.), 236–237; FLORIO BANFI, Giovanni da Traù detto il Dalmata, u: *Archivio Storico per la Dalmazia*, anno VIII, vol. XV (1933.), fasc. 90, 263–264.

Iznimka je u tom pogledu ALESSANDRO DUDAN, *La Dalmazia nell'arte italiana, venti secoli di civiltà*, vol. II, Milano, 1922., 335, bilj. 159, koji je doslovce ponovio Kukuljevićevu dvojbu: »Nei Quaderni di comune di Trau tra il 1467–73 si riscontra frequente il nome di un lapicida Giacomo figlio di Florio. E questo lo Statileo?«

9 CVITO FISKOVIĆ, Djela kipara Ivana Duknovića u Trogiru, u: *Historijski zbornik*, III (1950.), 233–239; CVITO FISKOVIĆ, Umjetnički obrt XV.–XVI. stoljeća u Splitu, u: *Marulićev zbornik*, Zagreb, 1950., 127–164.

10 STJEPAN ANTOLJAK, Novi podaci o trogirskim kiparima Ivanu Duknoviću i Jakovu, u: *Peristil*, 1 (1954.), 167–169.

11 Godine 1519. – CVITO FISKOVIĆ (bilj. 9, 1950. – Umjetnički obrt), 143; 161, bilj. 128; i godine 1515., usp. CVITO FISKOVIĆ, Aleši, Firentinac i Duknović u Trogiru, u: *Bulletin Instituta za likovne umjetnosti JAZU*, god. VII, br. 1 (1959.), 38, 43, bilj. 37.

12 KRUNO PRIJATELJ, Ivan Duknović, Zagreb, 1957., 27.

13 IVAN KUKULJEVIĆ SAKCINSKI (bilj. 4), 426–430 (s. v. *Statilić Jakov Trogiranin*) posvetio je Jakovu Statiliću posebnu natu-

knucu. CVITO FISKOVIĆ, Iz Duknovičeva kruga u Trogiru i Mađarskoj, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 23 (1983.), 200, upozorio je na to da su u novijoj mađarskoj povijesno-umjetničkoj historiografiji – RÓZSA FEUER TÓTH, Le rôle de la Dalmatie dans l'expansion de la Renaissance florentine en Hongrie, u: *Évolution générale et développements régionaux en histoire de l'art : actes du XXIIe Congrès International d'Histoire de l'Art*, (ur.) György Rózsa, Budapest, 1972., 623 – Jakovu Trogiraninu čak pripisivana i djela u Budimu i Vaczu. Da su posrijedi djela bez osobitih stilskih kvaliteta, odnosno teško prihvatljive atribucije, ustvrdio je IGOR FISKOVIĆ, Renesansna umjetnost u Dalmaciji i Mađarskoj, u: IGOR FISKOVIĆ, Dalmatinski prostori i stari majstori, Split, 1990., 97–98. Novije rezultate spomenute autorice, objavljene u djelu RÓZSA FEUER TÓTH, Art and humanism in Hungary in the age of Matthias Corvinus, Budapest, 1990., s uvažavanjem spominje JOHANNES RÖLL, Giovanni Dalmata, Worms, 1994., 123, bilj. 369, ne izjašnjavajući se o tim atribucijama.

Tijek rasprava o problemu Jakova Trogiranina, odnosno Jakova Statilića u novije je doba rezimirao IVO BABIĆ, Palača obitelji Statilić u Trogiru, u: *Ivan Duknović i njegovo doba: zbornik radova međunarodnog znanstvenog skupa održanog u Trogiru o 550. obljetnici rođenja Ivana Duknovića*, (ur.) Igor Fisković, Trogir, 1996., 132.

14
Sudimo li po izostanku natuknica *Statilić, Jakov* ili *Jakov Statilić* u standardnim priručnicima, od Enciklopedije likovnih umjetnosti, I–IV, Zagreb, 1960.–1964. do *Enciklopedije hrvatske umjetnosti*, I–II, Zagreb, 1995.–1996., odnosno u objavljenim svescima *Hrvatskog biografskog leksikona*, Zagreb, 1983.–2005.

15
CVITO FISKOVIĆ, Neobjavljeno djelo Blaža Jurjeva u Stonu, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 13 (1961.), 123, bilj. 33, 127, bilj. 39; CVITO FISKOVIĆ (bilj. 13), 200, bilj. 39, 40.

16
DANKO ZELIĆ, Nekoliko priloga povijesti umjetnosti 15. stoljeća u Trogiru: samostan sv. Križa na Čiovu, zlatar Matej Pomenić i kapela sv. Jeronima u katedrali sv. Lovre, u: *Peristil* 50 (2007.), 63, 77, bilj. 1–3.

17
STJEPAN ANTOLJAK (bilj. 10), 168, bilj. 26.

18
Jakov se u oporuci ne spominje, pa njegova relacija prema Radoslavi ostaje nepoznatom; primamljivom se doima pretpostavka da je njezin pokojni suprug bio Jakovljević učitelj.

19
U trogirskim spisima bilježi se kao svjedok početkom 1467. godine i »Radoslav quondam Florii lapicida«, v. Prilog, dokument 2. Budući da je to jedini spomen osobe toga imena, posrijedi je po svoj prilici pogreška notara; u protivnom bi (s obzirom na identično ime oca, pa i struku), to mogao biti Jakovljević brat.

20
KRUNO PRIJATELJ (bilj. 12), 27.

21
Prema starijoj historiografiji Alvise Lando i Lodovico Lando bile su dvije različite osobe. U popisu trogirskih knezova kod Lucudua (bilj. 2), VII, navodi se: »1470. Alvise Lando; 1471. Lodovico Lando«. Slično je i u Andreisovoj povijesti Trogira: »... 8 marzo 1470 ... Conte Lodovico Lando ... 16 settembre 1470 ... conte Alvise Lando, successo a Lodovico ... 20 gennaio 1472 ... Conte Lodovico Lando, ad Alvise Lando successo«. Usp.

PAOLO ANDREIS, Storia della città di Traù opera di Paolo Andreis nobile della città stessa. Pubblicata per cura di Don Marco Perojević, Spljet, 1909., 169, 170, 171.

Ustvrdivši da su Lodovico i Alvise dva oblika istog osobnog imena svaku dvojbu oko toga da su posrijedi dvije različite osobe otklonio je CVITO FISKOVIĆ, Alešijev reljef u Londonu, u: *Peristil*, 10–11 (1967.–1968.), 49, bilj. 20. Usprkos tomu, ta se pogreška nerijetko ponavlja i u novijim stručnim publikacijama.

22
RADOVAN IVANČEVIĆ, Trogirski loža: TEMPLVM IVRIS ET ARA IVSTITIAE (1471), u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 31 (1991.), 115–150, s pregledom starije literature na str. 115–116, bilj. 1; IGOR FISKOVIĆ, Renesansno kiparstvo, u: *Tisuću godina hrvatske skulpture*, katalog izložbe, (ur.) Igor Fisković, Zagreb, 1997., 193; SAMO ŠTEFANAC, Kiparstvo Nikole Firentinca i njegovog kruga, Split, 2006., 50, 117.

Natpis na reljefu u nosi datum 15. studenoga 1471., iz čega je zaključeno da je toga dana loža svečano otvorena (usp. RADOVAN IVANČEVIĆ, n. dj., 122–124, bilj. 13), odnosno da je toga dana dovršen reljef (usp. ANNE MARKHAM SCHULZ, Further Thoughts on Niccolò di Giovanni Fiorentino in Dalmatia and Italy, u: *Quattrocento Adriatico: Fifteenth-Century Art of the Adriatic Rim*, (ed.) Charles Dempsey, Bologna, 1996., 147).

23
VANJA KOVAČIĆ, Trogirski fortifikacije u 15. stoljeću, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 37 (1997.–1998.), 124.

24
CVITO FISKOVIĆ, Radovi Nikole Firentinca u Zadru, u: *Peristil*, 4 (1961.), 69; CVITO FISKOVIĆ (bilj. 21), 47–50.

25
Reljef je pronašla i kao Nikolino djelo identificirala ANNE MARKHAM SCHULZ (bilj. 22), 143–162.

26
Osnovne podatke iz životopisa Ludovika Landa donijela je ANNE MARKHAM SCHULZ (bilj. 22), 147, bilj. 11, 148, bilj. 17, i u radu Niccolò di Giovanni Fiorentino in Venice: The Documentary Evidence, u: *The Burlington Magazine*, Vol. 141, No. 1161 (Dec. 1999.), 750. Otac mu se zvao Marino; Ludovik je godine 1438. postao članom Velikoga vijeća, 1463.–1464. bio je potestat Torcella, a kao senator je sudjelovao u izboru dužda Giovannija Moceniga 1478. godine.

27
Lando je najvjerojatnije rođen 1420. jer se 1438. bilježi kao jedan od osamnaestogodišnjaka – kandidata za prijevremeni prijem u Veliko vijeće, usp. članak *Kinship Ties and Young Patricians* u STANLEY CHOJNACKI, Women and Men in Renaissance Venice: Twelve Essays on Patrician Society, Baltimore, 2000., 220. Obnašajući dužnost potestata Torcella, Lando je bio jedan od zapovjednika mletačkih trupa u opsadi Trsta 1463. godine (prekinutoj papinskom intervencijom), usp. MICHAEL EDWARD MALLETT – JOHN RIGBY HALE, The military organization of a Renaissance state: Venice c. 1400 to 1617, London – New York, 1984., 207–208. – Vijest o tome sačuvana je u tekstu: *Annali veneti di Domenico Malipiero*, u: *Archivio Storico Italiano*, VII, I (1843.), 208.

U sedamdesetim godinama Lando je dobivao i važne diplomatske zadatke. Na povratku s misije na Levant 1474. godine razbolio se i pristao u Trogiru; zaključkom Velikog vijeća od 15. listopada odobreno je da ga gradski fizik otrpatri u Veneciju. Na taj podatak, sačuvan u zapisniku Vijeća (DAZd, AT, LXXI/8, f. 17r), upozorio je MARKO ŠUNJIĆ, Dalmacija u XV stoljeću,

Sarajevo, 1967., 274. Ludovik Lando je imao važnu ulogu i u diplomatskim naporima oko uspostave mletačke uprave na otoku Krku; o tome usp. tekst *Giurisdizione antica di Veglia* Antonija Vinciguerra iz 1481. godine, u: ŠIME LJUBIĆ, *Commissiones et relationes Venetae*, t. I (1433.–1527.), MSHSM, VI, Zagrabiae, 1876., 64–73.

28

Usp. MARKO ŠUNJIĆ (bilj. 27), 86–95.

29

Jedan mletački trgovac s grčkog otoka Hiosa izvjestio je 1470. godine: »L signore Turco di de so boca che l'vuol tuor l'impresa di Europa« – GHERARDO ORTHALI – GIORGIO CRACCO – GAETANO COZZI – MICHAEL KNAPTON, *Povijest Venecije*, sv. I, Zagreb, 2007., 314.

30

Sigurnosnu situaciju u dalmatinskim gradovima još su složenijom, naime, činile epidemije koje su harale pokrajinom tijekom cijelog sedmog desetljeća. Kuga koja je u Trogiru završila početkom 1466. godine odnijela je, prema podacima u lokalnoj historiografiji, dvije tisuće života. – PAOLO ANDREIS (bilj. 21), 167.

31

PAOLO ANDREIS (bilj. 21), 170: »Mentre in armate con le communi fortune guerreggiavano le due galere Traurine, applicosi la Comunità non meno all'ornamento di Traù, che allo provvedimento di quegli' influssi, da che si frequente si originava il contagio. Con parte di 9 maggio ordino che ognuno de' cittadini tenuto fosse a salizzar quella porzione di strada ch'era attinente a sua casa (...) provvigione parte per ornamento parte per salute (...).«

32

N. dj., 170: »Nè si cessava per questo dall'assicurazione dei muri per toglier agli Ottomani lo sperar di fondamentare su la debolezza di quelli i trionfi delle loro scorrerie.«

33

N. dj., 170: »Era sovvenuta dal Principe la città de' danari per le spese che potevano occorrer così nelle riparazione delle mura, come nell'escavazione del porto. Ma perchè ne' bisogni maggiori dell'armata si spendevano profusamente i tesori, non poteva la Repubblica sovvenire di molto Traù.« Govoreći o produbljanju (*escavazione*) luke Andreis zacijelo krivo tumači izraz *fondamentare* koji nalazimo u dokumentima iz toga vremena, jamačno u svezi s mletačkim nazivom *fondamenta* za zidanu (čvrstu) obalu (usp. i ovdje: Prilog, dok. 35); o produbljanju jarka (foše), tj. kanala između sjevernog poteza gradskih zidina Trogira i kopna, bilo je riječi u dukalama iz 1467. (usp. n. dj., 167).

34

N. dj., 170: »Non mancava però dei dovuti suffragi, e nella scarsezza del pubblico erario comandò con ducali di 16 settembre 1470. (...) che la metà de' salarij dei rettori et altri magistrati, eccettuato del medico, maestro de scuola, stipendiati, galeotti, soldati e guardiani da porte, sia loro sospesa per certo stabilito tempo e ne' pubblici urgenti bisogni impiegata.«

35

Premda se u prvih nekoliko ugovora s Jakovom Florijevim u upisima na marginama uz odgovarajuće akte kao ugovorna strana bilježi gradski knez (»Magnifici domini comitis ... cum magistro ... conventio«), Ludovik Lando u tim pravnim poslovima ne nastupa kao privatna osoba nego kao predstavnik države. Tek u četvrtom je ugovoru, međutim, iznad »Magnifici domini comitis« stoga dopisano (ispravno) »comunis Venetiarum«,

a u petom samo »Comunis Venetiarum«. Venecija je, naime, ugovorima o predaji u dalmatinskim gradovima, među inim stekla i vlasnička prava nad gradskim fortifikacijama, dijelovima komunalnih infrastruktura koji su i ranije bili vlasništvo suverena, odnosno kraljeva.

Isto vrijedi i za obnovu i opremanje gradske lože. Posrijedi nije kneževu dobrotvorstvo, odnosno munificencija, budući da je, za razliku od loža u drugim gradovima, trogirski bila u državnom vlasništvu, usp. IRENA BENYOVSKEY, *Popis javnih zgrada u Trogiru 1789. godine*, u: *Povijesni prilozi*, 29 (2005.), 204.

36

Prvi dio tog dokumenta ostao je u notarskoj knjizi u Državnom arhivu u Zadru (DAZD, AT, LXVIII/8, f. 201v), a njegov završetak nalazi se među fragmentima koje je Kukuljević ponio sa sobom u Zagreb (Arhiv HAZU, II c 70, fasc. »1469–1473«, f. 202r).

37

IVAN KUKULJEVIĆ SAKCINSKI (bilj. 4), 75–76 (s. v. *Dubrovanin Dominko*). Kukuljević je, dakako, posljednji imao prigodu ugovor s majstorima Dominikom i Radoslavom pročitati u cijelosti.

38

ALESSANDRO DUDAN (bilj. 8), 356; GIUSEPPE PRAGA, I leoni di Traù, u: *Archivio storico per la Dalmazia*, a. VII., vol. XIV., fasc. 81 (1932.), 426; VANJA KOVAČIĆ (bilj. 23), 128–129, bilj. 32.

39

Trogirske su zidine prethodno podvrgnute opsežnijim zahvatima još u četrdesetim godinama. – IRENA BENYOVSKEY, *Urbane promjene u Trogiru u prvim desetljećima mletačke vlasti (1420.–1450.)*, u: *Povijesni prilozi*, 23 (2002.), 77.

40

Zaključkom Trogirskog vijeća od 24. svibnja 1479. šalje se poslanik u Mletke »pro fabrica unius turris ad angulum fabrorum« (DAZD, AT, LXI/8, f. 28v). – IVAN PEDERIN, *Acta politica et oeconomica cancellarie communis Tragurii in saeculo XV.*, u: *Starine*, 60 (1987.), 149. Završetak gradnje datira se grbom kneza Antonija Canala (1496.–1498.). – VANJA KOVAČIĆ (bilj. 23), 129.

Andreisov podatak iz PAOLO ANDREIS (bilj. 21), 172–173, da su u Veneciji 1478. godine odobrena sredstva za gradnju kule i zidova odnosi se, po svemu sudeći, na kulu Malipiero na istočnom dijelu oboda gradskih fortifikacija, usp. VANJA KOVAČIĆ (bilj. 23), 131, i RADOSLAV BUŽANČIĆ, *Renovatio urbis Koriolana Cipika u Trogiru*, u: *Ivan Duknović i njegovo doba: zbornik radova međunarodnog znanstvenog skupa održanog u Trogiru o 550. obljetnici rođenja Ivana Duknovića*, (ur.) Igor Fisković, Trogir, 1996., 109.

41

Premda se u ugovoru navodi da je zaključak o popravku obale prethodno donijet u trogirskom Velikom vijeću, tomu u sačuvanom zapisniku odluka Vijeća (DAZD, AT LXXI/8), objavljenom u: IVAN PEDERIN (bilj. 40), ne nalazimo potvrde.

42

Po povratku u Trogir notar je u knjigu zapisao: »Die 15 septembris <1470> discessi e Tragurio Venetias navigaturus ubi steti quasi per annum et applicui Tragurium in reditu die lune XVI septembris 1471 indictione IIII^a.« (Arhiv HAZU, II c 70, fasc. »1469–1473«, f. 208v). Iz tih dvanaest mjeseci – u kojima se uređuje gradska loža, ojačava kaštel, rekonstruira obala itd. – nažalost nisu sačuvani nikakvi arhivski podaci.

43

VANJA KOVAČIĆ (bilj. 23), 124–125. Reljef na desnoj konzoli ima heraldički motiv frigijske / duždvske kapice, prepoznat kao znak obitelji Tiepolo, i inicijale A T. Odgovor na pitanje kojemu članu tog roda oni pripadaju nalazimo u notarskim aktima: u vrijeme Landova kneževanja dužnost kaštelana trogirskoga kaštela obnašao je Alvise Tiepolo. U dokumentu sastavljenom 22. IX. 1471. (Arhiv HAZU, II c 70, f. 209r) »nobilis civis Venetiarum Aloysius Theupulo quondam domini Laurentii ... castellanus arcis Tragurii« opunoćuje svoga brata za obavljanje poslova u Veneciji, a kao jedan od svjedoka bio je nazočan Nikola Ivanov Firentinac.

44

»Nos Ludovicus Lando pro illustrissimo ac excellentissimo ducali dominio Venetiarum et cetera comes Tragurii et districtus committimus vobis nobilibus civibus Traguriensibus Petro de Cegis et Paulo de Andreis oratoribus electis per generale consilium nobilium civitatis Tragurii penes prefatum illustrissimum ducali dominium nostrum ad se congratulandum nomine totius collegii nobilium dicte civitatis de occasione serenissimi principis ac excellentissimi domini nostri domini Nicolai Truno in inclitum ducem Venetiarum et cetera. Quod in Dei nomine curesis iter vostrum Venetias ubi quamprimum studeatis comparere coram prefato illustrissimo principe et domino nostro et nos et universum collegium nobilium, cives ac urbem sub litteris credentialibus quas vobis exhiberi secum commendare reverenter congratulari quam de occasione superscripta illis convenientibus et dignis vobis ad propositum pertinendum que prudentiis vestris videbuntur. In qua congratulatione memorabitis quod primus comes Tragurii post acquisitionem civitatis per nostrum dominium prefatum fuit recolenda memoria domini Luce Truno pater ipsius principis, qui dominus Lucas fuit principium et regula omnium bonorum mororum et consuetudinum urbis et civium propter quod universe ipsius inclite domui semper cives Tragurienses in quibusvis opportunitatibus fuerunt re<...>ssi. Et propterea postquam sua serenitas Dei clementia et meritis et sublimata ad ipsum principatum in quo multo magis potest cum effectu et habundanter necessitatibus civitatis sue Tragurii providere enixe supplicabitis ut sua serenitas his periculosis temporibus dignetur cives et presertim urbem ipsam commendatam habere pro bono status sui, cum menia presertim a parte orientis ita minantur ruinam ut in dies ipsa ruina expectetur fonteque a continenti ita sunt munite quod nisi mundantur et fodiantur in omni casu civitas ipsa ab ea parte periculo subiaceret. Predicta omnia et singula relinquimus vestris prudentiis explicanda quando tempus et commoditas prestabitur et videbitur vobis.«

(DAZd, AT, LXXI/8, ff. 6v–7r, 23. veljače 1472.) Tekst je sa stanovitim nepreciznostima u datumu i transkripciji objavio IVAN PEDERIN (bilj. 40), 120–121.

45

To zapravo nije bilo točno. Prije Luke Trona (1421.–1424.) trogirski je knez (1420.–1421.) godine bio Zadranin Šimun Detriko. – PAOLO ANDREIS (bilj. 21), 139, 141.

46

Franjevački samostan nalazio se tada »extra muros civitatis«, na Travarici; porušen je 1538. godine. – MILAN IVANIŠEVIĆ, Nestajanje najstarijega hrvatskoga franjevačkog mjesta u Trogiru, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 39/2001.–2002. (2005.), 155–157.

47

O povijesti i promjenama sklopa v. CVITO FISKOVIĆ, Kuća povjesnika Pavla Andreisa u Trogiru, u: Izdanje Historijskog arhiva u Splitu, 7 (1969.), 213–228; ANA PLOŠNIĆ ŠKARIĆ, Blok Andreis u Trogiru. Prilog poznavanju romaničke stambene arhitekture, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 31 (2007.), 9–28.

48

U studiji posvećenoj razmjerno rijetkim sačuvanim primjercima tih dijelova opreme unutarnjosti stambene arhitekture na našoj obali objavio ih je CVITO FISKOVIĆ, O starim dalmatinskim kaminima, u: *Bulletin Razreda za likovne umjetnosti JAZU*, 1 (51) (1981.), 68–69, crtež na str. 55. U tekstu se sačuvani ostaci datiraju u vrijeme kada je u Trogiru djelovao Nikola Firentinac, a potom, zacijelo tiskarskom pogreškom, u 16. stoljeće.

49

U ime svog strica, svećenika Jakova iz Zmine, Jakov je 24. veljače 1467. kupio i vinograd kod Žestinja (usp. Prilog, dok. 3).

50

Od graditelja i klesara koji se u tom vremenu spominju u gradu samo je Nikola Antunov Lijunić (Livnić, Livunić) bio rođeni Trogiranin.

51

O tom klesaru, koji se u historiografiji bilježi i kao Dominko, Dominik Radi, Dominik Alegretov i Dinko Radovanov ili Dinko Radovanović (NEVENKA BEZIĆ BOŽANIĆ, *Majstori od IX do XIX stoljeća u Dalmaciji*, Split, 1999., 38, 39, 95), a u izvorima kao Dominicus Radi, Dominicus Radovani i Dominicus quondam Alegretti, v. IVAN KUKULJEVIĆ SAKCINSKI (bilj. 4), 75–76, s. v. *Dubrovčanin Dominko*; ALESSANDRO DUDAN (bilj. 8), 319, bilj. 106, 324, bilj. 120, 356, 446; CVITO FISKOVIĆ, Naši graditelji i kipari XV. i XVI. stoljeća u Dubrovniku, Zagreb, 1947., 99; CVITO FISKOVIĆ (bilj. 21), 49, bilj. 23; CVITO FISKOVIĆ (bilj. 15, 1961.), 123, bilj. 33, 127, bilj. 41; CVITO FISKOVIĆ (bilj. 48), 36.

52

O Radoslavu v. IVAN KUKULJEVIĆ SAKCINSKI (bilj. 4), 131, s. v. *Kapelo Karol i Radoslav*. Treba upozoriti da je Carolus Capello koji se spominje u trogirskim spisima zapravo gradski knez, izravni prethodnik Ludovika Landa na toj dužnosti; zbog identičnog prezimena Kukuljević ga je zabunom pretvorio u Radoslavljeva brata. Prema Kukuljeviću, Radoslava (kojeg naziva Giocondo) spominje i ALESSANDRO DUDAN (bilj. 8), 356, 446, opetujući njegovu pogrešku s Karlom Kapelom.

53

Tome u prilog govori i činjenica da su sva trojica bili članovi Bratovštine Sv. Duha. – CVITO FISKOVIĆ (bilj. 15, 1961.), 123 (bilj. 33).

54

O Mati Dragčiću, klesaru koji je radio i u Splitu, v. IVAN KUKULJEVIĆ SAKCINSKI (bilj. 4), 74, s. v. *Dragčić Mate*; CVITO FISKOVIĆ (bilj. 9, 1950. – Umjetnički obrt), 137, 138; FRANE BEGO, Kaštel Kambelovac – Kaštel Gomilica, Kaštel Kambelovac, 1991., 178, 179.

55

To je, koliko nam je poznato, zasad jedini podatak o tom klesaru.

56

Kvaliteta čiovskoga kamena bila je zadovoljavajuća za građevinske konstrukcije, ali ne i za skulpturu. Primjerice, u ugovoru za Kapelu bl. Ivana iz 1467. godine (DAZd, AT LXVIII/8, f. 76v – PETAR KOLENDIĆ, Dokumenti o Andriji Alešiju u Trogiru, u: *Arhiv za arbanasku starinu, jezik i etnologiju*, knj. 2, sv. 1, Beograd, 1924., 76) izričito se traži da unutarnjost bude od kamena iz Voluje (kamenoloma u Vinišću), dok su vanjski zidovi mogli biti i od čiovskoga kamena: »... Item che tute le piere dela detta capella de dentro via de esser dela piera de Voluia, del logo che parera al operario, et le parte di fuora sia in loro maistri liberta, over del isola Bua.«

57

Dana 28. X. 1467. Dominik Radov iz Dubrovnika prima na nauk jedanestogodišnjeg Marka Bokalića s Hvara.

58

Jakov s Dominikom Radovim svjedoči 9. X. 1468., kada kalafat Kreše s Hvara opunomoćuje jednog trogirskog vojnika-plaćenika za naplatu novca koji mu je dugovao Radoslav Kapelo.

59

Taj dokument istraživači od Kolendića nadalje spominju samo po Kukuljeviću, usp. PETAR KOLENDIĆ (bilj. 56), 72.

60

Signaturu je donio PETAR KOLENDIĆ (bilj. 56), 78 (dok. XVIII), a dokument spominje i CVITO FISKOVIĆ, Gotička drvena plastika u Trogiru, u: *Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, 275 (1942.), 114 (izvod na str. 132, bilj. 78), gdje Jakovljevo ime donosi kao *Ivan Cvjetkov*, a taj se pogrešan navod – zbog pretpostavke da je posrijedi osoba identična Ivanu Cvitićevu, splitskom klesaru s kraja 15. stoljeća – ponavlja u Hrvatskom biografskom leksikonu, sv. 6, Zagreb, 2005., 77, s. v. *Ivan Cvitićev*.

61

O analognoj praksi – tj. »izostanku« notarskih akata i zadužnica, o kojima doznajemo tek kada bivaju upotrijebljene kao dokazna sredstva – u Zadru i Splitu, v. EMIL HILJE, Zadarski graditelj Vidul Ivanov i njegovi sinovi, u: *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU Zadru*, 47 (2005.), 156, 165; EMIL HILJE, Andrija Aleši i stambeno graditeljstvo u Splitu sredinom 15. stoljeća, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 29 (2005.), 45.

62

Kavanjinove su veze s Trogirom bile višestruke. On sam je u Trogirsko vijeće primljen 1690. godine, usp. MLADEN ANDREIS, Trogirsko plemstvo do kraja prve austrijske uprave u Dalmaciji (1805.), Trogir, 2006., 313, pa je i svoj spjev potpisao kao »vlastelin spliski i trogirski«. Jerolimov brat Šimun bio je od 1695. do 1698. trogirski biskup.

63

MLADEN ANDREIS (bilj. 62), 266, 267.

64

Uzgređ, Mihovil Stanov Stanošević bio je ujak Petra Berislavića.

65

O tom građevinskom sklopu v. IVO BABIĆ (bilj. 13).

66

Reljef spominje CVITO FISKOVIĆ, Još jedan Duknovićev rad u njegovom zavičaju, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 15 (1963.), 61; IVO BABIĆ (bilj. 13), 134. Treba istaknuti kako način na koji je gotička reljefna ploča s grbom ugrađena u lunetu romaničkog portala ne odaje da je to učinjeno u starije doba.

67

Usp. bilj. 11.

68

MLADEN ANDREIS (bilj. 62), 338–339.

69

MLADEN ANDREIS (bilj. 62), 339. Stjepan Štafilčić je početkom 16. stoljeća dao izgraditi istoimeni kaštel.

70

Na takav zaključak, osim podataka navedenih u tekstu, upućuje niz drugih arhivskih vijesti. Jakov je, poput druge dvojice istaknutih majstora svog doba stalno nastanjenih u Trogiru (Dominika i Radoslava), bio član Bratovštine Sv. Duha. – CVITO FISKOVIĆ (bilj. 15, 1961.), 123, bilj. 33, 127, bilj. 39.

Jakov je bio i izvršitelj oporuke svoga strica, svećenika Jakova. Nakon njegove smrti isplatio je drugog strica, Biloša Dražojevića, te Vladnu – sluškinju i priležnicu pokojnog svećenika, usp. Prilog, dok. 10, 11.

71

Jakov je bio oženjen Ivanom, kćeri trogirske pekarice Stoje, od koje je 13. ožujka 1468. primio u ime miraza 220 libara u pokretinama (Prilog, dok. 19), za trogirske prilike i za osobe Jakovljeva društvenog sloja prilično solidan iznos. Posebnim ugovorom, registriranim istog dana (Prilog, dok. 20), dogovoreno je da će Jakov svoju punicu primiti na stan i uzdržavati do kraja života te da će se, kako je zapisano, međusobno ophoditi »kao sin prema majci«, odnosno kao »majka prema sinu«. Stoja se Jakovu zauzvrat obvezala po smrti ostaviti trećinu imovine u vrijednosti od 180 libara, koju je sa sobom donijela u zetovu kuću.

72

O organizaciji posla u naravi i efektivnom udjelu majstora na primjerima reprezentativne stambene arhitekture 15. stoljeća u Splitu v. EMIL HILJE (bilj. 61, 2005. – Andrija Aleši), 47–48.

73

Znakovito je da u ugovorima između Jakova Florijeva i gradskog kneza, kao vrhovnog predstavnika središnje državne vlasti, uglavnom izostaju kaznene odredbe u slučaju majstorova neispunjavanja preuzetih obveza.

74

Usp. monografske studije o zadarskim graditeljima 15. stoljeća: EMIL HILJE, Zadarski graditelj Nikola Arbusjanić / Arbušanić/, u: *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 32 (1993.), 231–254; EMIL HILJE (bilj. 61, 2005. – Vidul Ivanov), 149–190.

75

Za Zadar općenito v. TOMISLAV RAUKAR, Zadar u XV. stoljeću. Ekonomski razvoj i društveni odnosi, Zagreb, 1977., 240, 245. Brojne primjere donosi EMIL HILJE (bilj. 61, 2005. – Vidul Ivanov), *passim*; za Šibenik općenito v. JOSIP KOLANOVIĆ, Šibenik u kasnome srednjem vijeku, Zagreb, 1995., 96. Primjere iz vrlo dobro dokumentiranog poslovanja Jurja Dalmatinca donio je IGOR FISKOVIĆ, Neki vidovi umjetničkog rada Jurja Dalmatinca u Šibeniku i Splitu, u: *Radovi Zavoda Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, 27–28 (1981.), 107–177; o Jurjevim trgovačkim poslovima str. 155, bilj. 130, o nekretninama u Šibeniku i Veneciji, zemljoposjedima, stadima i vinogradima koje je posjedovao str. 109–113.

76

Krstionica Katedrale, dovršena u svega dvije godine (1467.–1468.), u tom smislu izuzetak. Pravo stanje stvari u Trogiru najbolje ocrtavaju mukotrпно privođene kraju gradnje Kapele sv. Jeronima (ugovorene 1437., dovršene poslije 1445.) ili Kapele blaženog Ivana, ugovorene 1468., koja se protegnula do 1482. godine, a opremanje do duboko u 16. stoljeće. Posrijedi nisu problemi koji bi bili specifični za Trogir. O reperkusijama koje su »vanjske« okolnosti imale na gradnju Šibenske katedrale v. IGOR FISKOVIĆ (bilj. 75), 109–113.

Summary

Danko Zelić

Jakov Florijev (*Iacobus quondam Florii*), 15th Century Trogir Stonemason

In 15th century Trogir, along with Andrija Aleši (Andreas Alexii) and Nikola Firentinac (Niccolo Fiorentino) who created the most important renaissance monuments in Trogir, there were also less known builders and stonemasons whose careers and works remain unknown due to the lack of documentary evidence. This article, dedicated to stonemason Jakov Florijev (Jacob, son of Florius; *Iacobus quondam Florii*), is based on the previously unpublished archival data, i. e. fragments of 15th century notary books found in the legacy of Ivan Kukuljević Sakcinski (Archives of the Croatian Academy of Sciences and Arts). While working on his biographical dictionary of South-slavic artists (Slovník umjetnikah jugoslavenskih, published in Zagreb, 1858–1860), Kukuljević spent some time in Trogir doing archival research. One of his goals was to identify Iacobus, a sculptor who, according to 17th century historians Nicholas Istvanffy and Ivan Lučić, worked in Hungary in the times of king Matthias Corvinus together with Iohannes Dalmata (Ivan Duknović). Kukuljević's attention was drawn to magister Iacobus quondam Florii lapicida, a stonemason frequently recorded in notary books from 1467 to 1473, and thus, assuming that he might be identical with legendary Iacobus, i. e. the one that allegedly worked in Hungary he extracted all pages with documents concerning his work.

The extant data about Iacobus quondam Florii consist of some fifty archival documents, most of them dating between 1467 and 1473. It is therefore not possible to give an overall account of his life and professional career, but the evidence is sufficient to discuss his activities in that period as well as his role within the local builders and stonemasons milieu. Iacobus Florii owned a quarry on the island of Čiovo and had workshop that employed some ten or more workers. He

took commissions from private patrons, worked for monastic churches, and had a prominent role in the ample reconstruction of the town fortifications and infrastructure undertaken between 1470 and 1472, during the office of the Venetian rector Lodovico Lando. His relations to his contemporaries, fellow craftsmen, employees and apprentices, as well as his social standing and family background are also being discussed. Despite of him being one of the distinguished members of communal society and a successful entrepreneur, his workshop was however of limited, i. e. local importance and incapable of dealing with more demanding building and sculptural tasks. That is the reason why in order to complete more ambitious commissions the aforementioned distinguished masters were to be invited to Trogir. Although they were close and on different occasions mentioned together in surviving documents, there is however no explicit evidence on the cooperation between Iacobus Florii and other builders and stonemasons, their business deals not being registered publicly, but rather in promissory notes. The mentions of latter as *chyrographi*, appear only in the law suits that occasionally emerged between them.

Among the surviving sculptural fragments from the second half of 15th century in Trogir only few can be attributed to the activity of Iacobus' workshop – the remains, i. e. the half-columns and consoles of the fireplace in the ruins of Andreis palace and the “coat of arms” with masonry square with inscription AVE MARIA built into the façade of one of the houses in Block Statilić, previously owned by Iacobus Florii.

Key words: architecture, stone-masonry, 15th Century, Trogir, Dalmatia, Jakov Florijev, Iacobus quondam Florii